

ԾԱԶԻԿ

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ

177 ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 10. (594)

6 ՄԱՐՏ 1904

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ «ԾԱԶԻԿ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԵՍ
ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒ ԿԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 60. ՎԵՐԱՄԱՆԱՅ 30 ՊԵՇ. — ՊՈԼՍՈՑ ԿԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 50. ՎԵՐԱՄԱՆԱՅ, 25 ՊԵՇ. — ԱՐՏԱՍՍ ՀՄԱՆԻ ԿԱՄԱՐ,
ՏԱՐԵԿԱՆ 14. ՎԵՐԱՄԱՆԱՅ 7 ՓԵՇ. — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԱԿՍԻՆ ԱՄԵՆ ԱՄԱՆՈՒ ՄԵԿԻՆԵ: — ՁԵՆՔԵ ԿԱՄԱՐ 40 ՓԱՐԱՅԻ ԿԸ ԺԱՄԱՆԻ:
ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՆ Է զՐԱՅԻՆ ԱԿՏԻ Է ՈՒՂՈՒՅԻ Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն ԿԱՄԱՐ, ԲՈՒՐՇՈՒՄԸ ԽԱՆ ՔԻՆ 7

درعیده غلطه قورشولو خاتمه نومرو ۷ زاغیک غرضی ادارهسی

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“ Kourchoum Han, N. 7, Galata, Constantinople.

ՉՐԻՆԵՐԸ ՄԷՋՏԵՂ ԵԼԼԵՆ:

Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

—Չրինները մէջտեղ ելլեն . . . :

Տարին երկու անգամ Շնունդէն
և Զատիկէն առաջ միշտ այս յանկերգն
է որ կը կրկնուի մեր դպրոցներուն
մէջ, դաստիարակներու կողմէ, անմեղ
մանուկներու ուղղուած, որոնք կար-
գով իրենց նստարաններուն վրայ շար-
ուած պղտիկներու յատուկ չարածի
հետաքրքրութեամբ մը կը նային թէ
իրենցմէ որոնք դաստիարակին կոչին
պատասխանողները պիտի ըլլան: Դրպ-
քոյական զանգակին յաջորդող այս
հրաւերին անմիջական հետեւանքը
տեսակ մը սպասողական լարումի
դատապարտած է բոլոր աշակերտնե-
րը: Ու դաստիարակը այս անգամ ա-
ւելի խիստ ու հատուկ կերպով կը
կրկնէ.

—Չրինները մէջտեղ ելլեն . . . :

Ա՛լ յամառող լուծիւնը տեղի
կուտայ, վարանոտ քայլափոխերու
ձայներ տկամայ, բռնադատեալ շար-
ժութեւեր կը խզեն ինքին, շատ բան
բող տղոց լուծիւնը: Քիչ ատենէն
սրահին մէջտեղը, դաստիարակին բե-
մին առջեւ շարուած են տղոց գլուխ-
ներ, ակամայ համակերպումի մը դառ-
նութեամբը արթնցած մեծ մասամբ,
և անանկներ ալ որոնք վարժուածի
մը արհամարհանքով, պարտականու-
թիւնն ու կատարողի երեւոյթը կ'առ-
նեն, թերեւս հեգնելով:

Զատիկի առթիւ, ուր աղքատ տղոց
հանդերձաշինութեան յանձնախումբի
հրաւիրողները բարեսէր անձերու
կ'ուղղուին նպաստներ խնդրելու հա-
մար, միտքս կը բերեմ այն տխուր
պատկերը, զոր նոյն իսկ այդ նպաստ

ընդունողները դպրոցի սրահին մէջ,
իրենց ընկերներուն առջեւ կը կազ-
մեն, եւ թերեւս այս առթիւ, մանու-
կի բնագոյով մը հազար անգամ կ'ա-
նիծեն այն մարդիկը որոնք նոյնքան
ջանքեր կը վատնեն և այնքան աղ-
նիւ զգացումներու գիմուս կ'ընեն զի-
րենք հագուեցնելու համար:

Ամէնէն պղտիկ մանուկին մէջ ալ,
միշտ մարդը կայ պահուած, մարդը
իր հպարտութեամբ իր արժանապատ-
ուութեանը տէր, և երբ մենք ուշա-
տինք, մանուկին մէջէն վանել բնագ-
դական այդ տրամագրութիւնները,
դուհիկներու սերունդ մը կ'ընանք
միայն կազմել անոնցմէ:

Ես շատ աւելի պիտի նախընտրէի
որ մեր աղքատներուն տղաքը ծը-
նունդին կամ Զատիկին իրենց հին
զգեստներով երեւային ամէնուն, քան
թէ նորեր ստացած ըլլային իրենց
հպարտութեան և արժանապատու-
թեան գնովը: Աղքատութիւնը մեղու-
թիւն չէ: Աղքատ հագուած ու իր
արժանապատուութեանը տէր մնա-
ցած մանուկ մը շատ աւելի խանդա-
ղատանք պիտի արթնցնէր ամէնուն
սրտին մէջ, քան թէ ձրիի պիտակը իր
վրայ կրող Զատիկի նոր լալթի տարա-
զով երեւցող տղան:

Մօտէն գիտեմ թէ շատ առիթ-
ներու մէջ չի բաւականանալով ամ-
բողջ ձեռքը 30—35 զրք, արժող տը-
գեղ զգեստներ հագցնելէ ձրի դրպ-
քոյականներու, այս վերջինները կ'են-
թարկենք տակաւին շատ խժգուն
վարմունքի կերպերու: Տեսած եմ քա-
րողիչ մը որ Զատիկի առաւօտ մը, քա-
րողի առնէ դասին մէջ շարուած տը-
ղաքը ցոյց տուած է, լսելով թէ ա-
նոնց զգեստները տրուած են ձրիա-
պէս բարեսէրներու առատաձեռնու-
թեան շնորհիւ: Եղած բարիք մը որ
ընդունողին երեսին կը տրուի, ա՛լ
կը դադրի բարիք մը ըլլով և այս
ճշմարտութիւնը տղաքն ալ գիտեն
շատ աղէկ: Յետոյ երեսի զարնուած

բարիք մը ոչ միայն երախտապարտ
չընէր ընդունողը այլ զայն կը դառ-
նայնէ տուողին դէմ: Կարեւոր պա-
րագայ մըն ալ կայ, զոր նոյնքան ան-
հրաժեշտաբար հարկ է նկատողու-
թեան տունը: Աղքատ տղաք որոնք
իրենց հպարտութեան մէջ վիրաւոր-
ուելով կը ստիպուին օստրներէ բա-
ռիքներ ընդունել, որովհետեւ իրենց
ծնողները իրենց հանդէպ պարտա-
կանութեան մէջ բացեր թողած են,
այս անգամ այդ տղաքը ոչ միայն ի-
րենց բարեբարներուն ալ և իրենց
ծնողացը դէմ կը դառնան, որով-
հետեւ այս վերջիններուն անկարողու-
թեանը երեսէն է որ իրենք այս ա-
մէնը կը քաշեն: Դիւրին է գուշակել
թէ այս ամէնը ուժացում մը յառաջ
կը բերէ ծնողաց և որդւոց միջեւ:

Ես, այսօր չպիտի առաջարկեմ թէ
այս Զատիկին աղքատ տղոց զգեստ չի
տրուին: Աւելի գործնական առաջարկ
մը պիտի ընեմ սա սկզբունքին վրայ
թէ կարօտին տալու առթիւ պէտք
չէ սպասել որ ան նուազատանայ և
յետոյ օգնութեան հասնինք անոր:
Ինդհակառակը ամէն բանէ առաջ ա-
նոր պէտք է ձեռք տանք որ չի նը-
ուաւորանայ, ինքզինքը յարգող մը որ
մեր նպատակը կ'ընդունի աւելի պիտի
արժեցնէ զայն:

Աւելին, կ'առաջարկեմ որ աղքատ
տղոց բոլոր հանգերձաշինութեան
յանձնախումբերը, փոխանակ ձրի ըլ-
լալու պիտակը վրան կրող միակերպ
միագոյն համազգեստներ հայթայթե-
լու տղքատ տղոց, այս Զատիկին իրենց
չքաւոր այլ հպարտ պաշտպանեալնե-
րուն տան իրարմէ տարբեր ձեւերով
գոյներով զգեստներ, աստիճան մը
մեղմելու համար տղուն այն ապաւորու-
թիւնը թէ ամենքը գիտեն որ իր հա-
ղած հագուստը ձրի է: Ամէն բան
ձրիապէս անենալու վարժուող տղեկ
մը օր մը մտկաբոյժ մը, մուրացկան
մը կրնայ դառնալ: Անոնցմէ արդէն
բաւականէն աւելի ունինք: Ի՛նչ
պէտք նորեր ալ հասցնելու:

ԿԱՅԱՆՑ ԲԱԾԻՆԸ

ԴԱՐՁԵԱ՛Լ ՖԵՄԻՆԻԶՄ

Ս Ի Պ Ի Լ

Մէն կին որ գրիչը ձեռք կ'առնէ, անպատճառ կանանց վերաբերեալ խնդիրներու վրայ կը գրէ. ասիկա անանդական բան մըն է մեր մէջ, որէնքի կարգ անցած տիրող համաճարակ մը գրեթէ, այնպէս որ, ակամայ, ես ալ այս պահուս ծառնը, Ռուսը չեմ կրնար մտածել, ու գրչիս տակ կուգայ Ֆէմինիզմը, գերադասեցապէս սիրած նիւթը կիններուն, ուր շատ մը բաներ կրնաս ըսել այրերուն առանց հետեւնին աւրուելու, եւ շատ մըն ալ գովել քու սեռը, առանց երեւոյթը ունենալու: Ուստի կը համա-կերպիմ, ձեռք կ'առնեմ Ֆէմինիզմը, ես ալ քիչ մը զայն չարչարելու համար:

Ենթադրելով որ անկողնակալութիւնը լրագրական առաքինութիւն մը ըլլայ, նոյն իսկ մեր օրերուն եւ մեր միջավայրին մէջ, իմ անձնական կարծիքս ինծի կը պահեմ, եւ ընդհանուրին տեսակէտէն կ'ուզեմ քննել զայն, թէեւ չեմ հաւատար որ մեզի համար անմիջական կարեւորութիւն ունեցող հարց մը ըլլայ Ֆէմինիզմը, որ այնքան գլուխներ կը բռնկցնէ Եւրոպայի ու Ամերիկայի կարգ մը երկիրներուն մէջ:

Նախ ըսեմ թէ ինչ որ կ'ինքը կ'ընեն, եթէ ոչ միշտ աղէկ, գոնէ աղուոր կ'ընեն միշտ, եւ սակայն Ֆէմինիզմը իրենց ոչ միայն աղուոր, այլ եւ ամէնէն աղէկ գործերէն մէկն է:

Գեղազտական տեսակէտով, աչքի առջեւ բերէք կ'աղաչեմ, եւ ըսէք թէ աղուոր բան չէ, հիւանդի մը սենեակին մէջ, փոխանակ վերարկուն ուսերուն վըրայ՝ եւ գլխարկը գլուխը մոռցող խոժոռազէմ տղթորի մը, ժպտուն սիրուն եւրեմ մը տեսնել համակ ժանեակներու եւ փետուրներու փրփուրին տակ, որ իր ճերմակ թաթիկը մատնիներով շողշողուն՝ տխուր հիւանդին ճակտին վրայ կը դնէ, որ ծաղիկ կը բուրէ, փոխանակ... քըրտինքի կամ դատարանին մէջ, մօթ եւ ծանրախոհ կերպարաններու քով, վարդագոյն դէմք մը որ կը ճառագայթէ, կարմիր շրթունքներ որոնք կը ժպտին, եւ ջինջ, թրթռուն ձայն մը որ ամուսնալուծման դատի մը մէջ կնոջ մը իրաւունքը կը պաշտպանէ իր ամուսինին դէմ:

Ինչ պատկեր նկարչին համար, ինչ քերթուած բանաստեղծին համար:

Իսկ խնդիրը լուրջ կողմէն առնելով, քանի որ անոր աղէկ ըլլալն ալ խոստացայ հաստատել, կամ գոնէ յաւակնիլ, ըստ իս, հիւանդանոց մը հիմնել, եկեղեցի մը շինել, դպրոց մը բանալ նուազ մարդասիրական են, քան Ֆէմինիզմի գաղափարը գործադրել, մասնաւոր դասակարգի մը համար, որ ամէն դասակարգի մէջ կը գտնուի, եւ զոր ոչ ոք կ'ընդունի իրեն մէջ:

Հիւանդը միշտ խնամող մը կը գտնէ, հաւատացեալը՝ աղօթարան մը, մանուկը՝ վարժապետ մը. դժբախտ եւ պարկեշտ կ'ինն է միայն որ միջոց չունի իր բզրկտուած հոգին կաղզուրելու, իր խորտակուած կեանքը վերաշինելու:

Բժիշկին դեղերը, քահանային աղօթքը, ուսուցչին դասերը՝ մարմնին, հոգւոյն, մտքին յայտնի կարօտը կ'ամօքեն, բայց չեն կրնար երբեք դարմանել գաղտնի ցաւերը լքեալ, տառապեալ, զգետնուած կնոջ, որուն՝ բախտը զլացած է կեանքի գերագոյն երջանկութիւնը իր կոչումին եւ հակուսմանուն համաձայն:

Երջանիկ կ'ինը, իր ընտանիքէն շրջապատուած, սիրուած, խնամուած, յարգուած, ինչ պէտք ունի Ֆէմինիզմի. ինչ պէտք իրեն հասարակ փառասիրութիւններ, երբ իրեններուն աղապատանքը գերագոյն փառքն է իր սրտին: Ամէնէն փայլուն, ամէնէն զարգացած կնոջ համար, երջանկութիւն չկայ իր տանը սեմէն դուրս: Օտար գնահատումները, օտար զմայլանքները չեն արժեր իրեններուն մէկ ժպտը: Անոնք վտանգներ են իր առաքինութեան, եւ այն որ հաճոյք կը զգայ անոնցմէ, երջանիկ չէ իր տան մէջ:

Կ'ինը իր սեռին պատկանող ժառանգականութեամբ մը կամ թերեւս կազմախօսական պատճառներով, ինք իր սրտին մէջ ապրող էակ մըն է. փառքի, համբաւի, փայլի պէտք չունի. սիրուած, յարգուած, գնահատուած ըլլալու համոզումն պէտք ունի իր տան մէջ. Այս համոզումը զինքը կրնայ տանիլ անսահման զոհաբերութեանց, եւ բարձրացնել կնոջական վսեմ անձնութեան: Իրեն համար Ֆէմինիզմը ծաղրելի գաղափար մըն է, յիմարութիւն մը: Ինչ հարկ իր անձին տէր ըլլալու, երբ քաղցր է հնազանդի իր տէրջը, ինչ պէտք իր իրաւունքները պաշտպանել, երբ երջանիկ է զանոնք մոռնալով, պարտքերը արժանապէս կատարելու անճառ երանութեան մէջ:

Բայց այս կեանքը, որ կնոջ ճշմարիտ

կեանքն է, ընդհանուր պատկեր մը չի ներկայացնել: Մեր մայրերը, մեծ մայրերը, աւելի մօտ եղած են ընտանեկան այս տեսակ կազմակերպութեան մը, բնութեան ձայնին, եւ իրենց բնագոյնին հակումներուն հետեւելով: Բայց մեր օրերուն մէջ, ուր կանայք աւելի արուեստական ընկերութեան մը ծոցը կ'ապրին, իրենցմէ աւելի քաղաքակիրթ, աւելի հարուստ, աւելի զարգացած ազգերու հետ չիման մէջ ըլլալով շարունակ, կը հեռանան օրստ օրէ իրենց բնագոյնին ձգտումներէն: Յետոյ, իրենց միջավայրին, թերի կրթութեան, նաեւ նիւթական անձկութեան ազդեցութեան տակ, ընտանեկան յարկէն դուրս ըղձանքներ կը յորինեն, պարկեշտ անշուշտ, որոնք սակայն դժբախտ հետեւանքներ կ'ունենան շատ անգամ:

Ներքինը արտաքինին զոհելու տըխուր սկզբունքը ընտանեկան յարկերը կը փլցնէ յամաբար, եւ օտարին հաճելի ըլլալու համար, իրեններուն անհաճոյ դառնալով է որ կ'աւրուի երջանկութեան բոյնը:

Բայց միշտ կնոջ կողմէ չէ որ թեւ կ'առնեն այս ձգտումները: Լքումի, մոռացման, խուլ տառապանքներու, անիրաւ զրկանքներու դատապարտուած կաներ կան, որոնք ընտանեկան յարկ մը չեն կրցած կազմել, կամ որոնք մերժուած է սիրոյ, գորովանքի հմայքը: Խաբուած, խոշտանգուած, յուսաւրէպ կ'իններ ուր պիտի փնտոեն ապրելու նպատակ մը կամ գոնէ պատրուակ մը:

Անոնց համար է որ Ֆէմինիզմը պիտի ըլլայ փրկութեան խարիսխը, մատուցանելով իրենց՝ կեանքերին վերակազմելու պատուաւոր միջոցներ տունէն դուրս:

Տաքուկ վառարանին քով, մանկիկը ծունգին վրայ օրօրող երջանիկ մայրը, հօրը, մօրը գուրգուրանքին տակ բարգաւաճող դեռահաս աղջիկը, սիրեցեալ ամուսնի մը նայուածքին ներքեւ հանգչող կ'ինը պիտի խնդան այն այլանդակ գաղափարին վրայ, որ կը մղէ կ'ինքը այրերուն հետ մրցելու, անոնց ասպարէզներուն աչք տնկելու. աւելի աղէկ չէ՞ անոնց սէրը, անոնց խնամքը վայելելը, քան թէ հետեւնին պայքարելը կեանքի տաժանելի կռուին մէջ:

Բայց կ'ինը, որ նեցուկ չունի, որ իր ապրուստը ճարելու համար ծառայական գործերէ զատ միջոց չունի, եւ իր առջեւ փակուած կը տեսնէ պատուաւոր պաշտօններու եւ ասպարէզներու դուռները, անբնական չէ որ ընդվզի: Ընդվզումը բարձրացու մի կամ անկու մի կը տանի, եւ

կին մը որ ինքզինքին տէր ըլլալու ոչ կորովը եւ ոչ միջոցները ունի, կ'իյնայ:

Արդէն ինքզինքին տէր եղող կնոջ, նուազ հաշտ աչքով կը նայի արդի ընկերութիւնը քան անբարոյական կնոջ, որ իր շեղումները ծածկելու համար ոսկեզօծ քօղ մը ունի: Եւ կինը, ընդհանրապէս տկար, անպատրաստ կեանքի արակածներուն դէմ, հանգստութեան իտէալովը սնած, ա'լ աւելի կ'հաճարեկի ինքի զլխուն մնալէն: անարդար, կոյր հասարակութեան մը գատատանին առջեւ, քան ապօրէն միջոցներով ինքզինքը պատրաստելէ անոնց չարախօսութեան դէմ:

Նոր կինը, Ֆէմինիզմի գաղափարովը հզօր, բախտին ձախողութեանց դէմ ապարուած, նախապաշարուած դերձ, ճիշտ էրիկ մարդու մը պէս, ոչ մէկէն պիտի սպասէ իրեն համար դիրք մը, անուն մը, երջանկութիւն մը: Ինք պատասխանատու իր ճակատագրին, պատասխանատու պիտի ըլլայ նաեւ իր բոլոր արարքներուն, իր խղճին եւ ընկերութեան առջեւ:

Այս վիճակէն պիտի ազդուի ռակայն ընտանիքը, մանկութիւնը, կնոջ խաղաղիկ կեանքը, եւ ամէնէն ետքը իր շնորհքն ու հրապոյրները, արդի ըմբռնումով գոնէ:

Ինչ փոթ, երկու չարիքներու փոքրագոյնը:

Երջանիկ կինները պիտի գանգատին, զգալատներն են որ գոհ պիտի ըլլան:

Եւ ընդհանրական չարիք մը դարձանելու համար, կ'արժէ որ մասնաւորներ իրենց բարիքի բաժինէն մաս մը զոհեն:

Հ Ո Վ Ա Ն Ո Յ Ը

Ա Շ Խ Է Ն

ՈՐՈՒՆԿ հոգեբաններ մի միայն կնոջ մը հովանոցը քննելով, անոր լաւ կամ գէշ փաթթուած եւ կամ

անկիւն մը զրուելու ձեւէն կրնան գուշակել առանց վարանելու այդ կնոջ ճաշակը, ընկերական վիճակը, իր շարժութեանը, նոյն իսկ հովանոցի տիրոհին լաւ կամ գէշ յատկութիւնները:

Նախ նկատողութեան առնենք հովանոցին գոյնը որ միշտ ստիպուած է մնալ մութ գոյներու չեզոքութեան մէջ: Հապա կ'օթը. ինչ ծանր խնդիր մը հովանոցի ճաշակաւոր կոթ մը ընտրելը. պէտք է միշտ ի նկատի առնենք որ անիկա չափազանց ճոխ ըլլալու է, որովհետեւ արդէն զարդ մը չէ: Մեծածախս հովանոցի կոթ մը գատապարտութիւնն է հովանո-

ցին, քանի որ արգելք կ'ըլլայ իր պաշտօնին անթերի կատարման: Այլ սակայն, պէտք է որ հովանոցի մը կոթը բաւական գեղեցիկ ըլլայ, որպէս զի ձեռով մը մեղմացնէ նոյն իսկ առարկային բնականէն ունեցած տձեւութիւնը: Հաւագոյն է ընտրել կոթ մը որ դիւրաւ բռնուի իսկ դառով այս շարժուն պատասխարանին գործածման եղանակին, չէ՞ք կարծեր որ անիկա իր կարեւորութիւնը ունի, կնոջ մը ընդհանուր արդուզարդին ընելիք տպաւորութեան մէջ: Հովանոցը, անձրեւին դէմ պատասխանելու համար, ո'չ շատ վերէն ոչ ալ շատ վարէն պէտք է բրնել, եւ բռնուածքին մէջ պէտք է գնել տեսակ մը ձկունութիւն եւ շնորհ:

Եթէ ծրար մը ունիք ձեռքերնիդ, մի մոռնաք որ տրամաբանութեան հակառակ է միւս ձեռքով բռնել, որովհետեւ միւս ձեռքը արդէն զբաղած է քղանցքները հանգրծելու: Նախընտրելի է որ ծրարը հովանոցին հետ բռնելով, զայն ալ կարելի եղածին չափ անձրեւին դէմ պատրաստէք:

Վերջապէս երբ յանկարծ անձրեւը կը սկսի եւ ձեր աջ ձեռքը արդէն զբաղած է, ինչպէս կարելի է խուսափիլ ձախաւեր շարժումներէ, որ կին մը կը չփոթեցնէ եւ անանկ ողորմելի երեւոյթ մը կուտայ անոր, որ եթէ աշխարհիկ պայմանագրութիւնները գոյութիւն չունենային, շատերը պիտի փափաքէին իրենց օգնութեան փութալու:

Եւ որովհետեւ գարնան է որ յանկարծական անձրեւները կ'ուռնանք, պէրասէր կին մը պէտք է, իրեւ իր արդուզարդին կարեւոր մէկ մասը, ուսումնասիրէ հովանոց ընտրելու եւ զայն գործածելու պարագաները:

Այս տեղեկութիւնները կը քաղենք Ֆրանսական կանացի հանդէսէ մը ուր կնոջ արդուզարդին ամէնէն ջնջին համարուած մանրամասնութիւններն ալ խնդրոյ առարկայ կ'ըլլան, կը քննուին: Արդարեւ այս յօդուածը կարգալէ ետքը միտքերնիդ չի՞գար կնոջ մը ձախիկ շարժումները անձրեւի օգով, կամ չէ՞ք տեսած որ հովանոցի պէտք եղած ձեռով չգործածուելուն անիկա չի պաշտպաներ, միեւնոյն առնէն բեռնաւորելով կին մը որ մէկէն բաւական ճարտարութիւն չունենալով հովանոցը բանալու, ծրար մը տեղաւորցնելու, քղանցքները ժողվելու անմիջական պէտքին առջեւ: Ֆրանսական այդ հանդէսին հետ կը կրկնենք թէ գարնան անձրեւները որ անակրկալ կերպով մը կուգան, մեզի անակրկալ փորձանքի մը հանդիպողի ծիծաղելի ձեւը չտան: Կնոջ մը արթնամտութիւնը, ո եւ է ջնջին ձախողութեան մը մէջ ինքզինքը չկորսնցնելու, ծամածռութիւններ չընելու յատկութիւնները որքան ալ թեթեւ պարագաներու մէջ մէջտեղ ելնեն, յայտնի կերպով

երեւան կը հանեն անոր նկարագրին գրախաւոր կողմերը:

Հաւ կրթուած աշխարհիկ կին մը չի զարմանար, կամ գոնէ իր զարմացումը չի յայտներ: անակրկալ անձրեւի մը բռնուիլը թարմ արդուզարդով՝ բաւական տհաճ անակրկալ մըն է անոր դէմ առաջուրէն մարդուած ըլլալու է եւ րոպէի մը մէջ պաշտպանուելու համար դիւրաթեք եւ շնորհալի շարժումով մը, առանց ասոր համար ստիպուելու քղանցքները ցնխին մէջ ձգել եւ իր ամբողջութեան տգեղ եւ չփոթած երեւոյթ մը տալ:

ԿԱՆԱՆՑ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ. — Վերջերս Բարիքի բոլոր կին նկարիչները իրենց յատուկ շքեղ ցուցահանդէս մը կազմակերպեցին որ մեծ ընդունելութիւն գտաւ: ամէնէն խիստ քննադատներն ալ նշանակելի տաղանդներ մատնանշեցին: Յայտնի թիւով մեր կանանց Բաժնին մէջ պիտի հաղորդենք աւելի մանրամասնութիւններ եւ մեր ընթերցողներուն պիտի տանք այն մէկ քանի տաղանդաւոր կիններուն անունները եւ գործերուն նկարագրութիւնը որոնք Բարիքի թերթերը այնքան շահագրգռեցին:

ՀԵԼԼԷՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻ մը, Օր. Էօթէն Զօդրաֆոս, որ հեղինակն է շարք մը հանրածանօթ բանաստեղծութեանց, Աթէնքէն մայրաքաղաքս եկած է եւ Յունաց գրական Սիլլոգոսին մէջ մէկ քանի գեղարուեստական եւ գրական բանախօսութիւններ պիտի րնէ:

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐՆ ՈՒ ՃԱԲՈՆՈՒՀԻՆ. — Զօրճ Տալգրն Մօրկան, ծանօթ մեծ գրաւատէր Բիրբօնդ Մօրկանի մէկ եղբորդին, Զարոնցի կնոջ մը հետ ամուսնանալով անցեալ օր Նիւ Եօքը դարձաւ: Նիւ Եօքի բարձր գասու ընկերութիւնն ասոր վրայ իրար անցած է: Մր. Մօրկան, նախապէս Ամերիկահի մը հետ նշանուած էր, բայց իր նշանը ետ ընելէ ետքը Զաբոն գացած եւ հոն ճանչցած էր այժմու կինը: Տիկին Մօրկան մէկ քանի բառ Անգլիերէն հաղիւ կը խօսի հիմա եւ բոլորովին ճարտական տարազ կը կրէ: Մր. Մօրկան Նիւ Եօքի ընկերութեան ցոյց տուած վարմունքին առթիւ սա խօսքերը բրաւ: — Պատուաւոր ծնողաց զաւակ է կինս, բայց Զարոնի ազնուականութեան չի պատկանիր: Իր հայրը հանրածանօթ է Զարոնի իբր յաւագոյն սուսերագործը:

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

ԶԱՅՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ

Ի Տալաս Ազգ. Հիւանդանոցի

Այս կիրակի, 1904 մարտ 7/20, Թէյիէ Պաշրքի Թաղապետական բաւրոնին մէջ Ժամը 7/12ին պիտի տնի ծանուցեալ Նուագահանդէսը, մասնակցութեամբ Մաեսքո Նախալի Լուագախումբէն եւ սիրայօժար աշակցութեամբ Օր. Է. Սրաւոյօղեանի եւ Տիար Վ. Պոյաճեանի:

Վ Է Պ Ը (*)

Է.

ՐԱՆՏ ա'յն ատեն միայն իմացաւ Սարգիսի նիւթական նեղութիւնները, անհանդուրժելի տագ-

նապները առօրեայ ծախքերու դէմ դնելու, իր մօրը հացը հայթայթելու համար: Ամբողջ քայքայում մըն էր Ֆիգիքական եւ բարոյական այդ խեղճ տղուն վիճակը որ յիմարութիւնը ունեցած էր փոխանակ ուրիշ գործի մը զիմելու իր անձնական հակումներուն անսալով խմբագրական եւ գրական գործին մէջ մտնալ: Հոն ալ ամէնէն նենգաւորները եւ ամէնէն խաբւածները կը յաջողէին, ինչպէս առեւտրական շատ մը ասպարէզներու մէջ որոնց թուումը առջի օրէն զգուանք ազգած էր երկու ընկերներուն. իրենց ընդգրկած ասպարէզին առերեւոյթ անձնուէր եւ ազնիւ կեղեւին տակ ինչ սինլըոր կեղծաւորութիւն, ինչքան ազտոտ գործեր կային կատարուելիք, ուս ուսի, արմուկ արմուկի անխնայ պայքար մը, աստիճան մը բարձրանալու համար:

Սարգիսի յառաջ բերած բոլոր բարոյական արգելքներէն աւելի ճշմարիտ արժանիքի մը անկարողութեան մատնուելու այս շօշափելի ապացոյցը զինքը շատ աւելի դըրգեց:

—Ահ իրա՛ւ էր արդեօք ինքը պէտք չունէր նիւթական օժանդակութեան, ինքը բարեբախտաբար հացը անկէ չէր սպասեր. բայց ասիկա բաւական չեղաւ իր հոգին մոռնելու եւ դառնութիւնը մնաց հոն լճացած վիճակի մէջ ուրկէ ամբողջ խռովուած կը զգար ինքզինքը:

Տենդոտ մատներուն տակ իր ձեռագիրները կը ճմռթէր ու ինքզինքը սեղմուած կը զգար, բացուելու, դուրս ելնելու, ազատ օդ շնչելու պէտք մը. առաջին անգամ հարցում մը՝ ծանր բայց ապահով՝ ինկաւ մտքին մէջ...

—Պիտի կրնա՞մ այս ասպարէզին մէջ ասորիլ:

Ի՞նչ, արդէն դասալքութիւնը... արդէն յուսահատութիւնը, որ կարծես իրեն կորսնցնել կուտար կատարելիք գործին համար իր ունեցած համարումը:

—Ի՞նչ ընել...

Բարձր ձայնով ուղղեց այս հարցումը Սարգիսին որ չափազանց տոգոյն՝ ոտքի կեցած էր եւ հաւանաբար դժգոհ իր սիրտը բացած ըլլալուն. կարծես բացատրութիւն տալու կը պատրաստուէր:

(*) Շարունակութիւն նախորդ Թիւերէն:

Հրանտ հասկցաւ ասիկա ու անսահման գթութիւն մը ունեցաւ իր տարաբախտ ընկերոջ համար. որքան պիտի ուզէր զայն ապահովցնել, անոր բացատրել թէ ինքը կը հասկնար անպատուի եւ ազնիւ անձնութիւնը որ հակառակ անհանդուրժելի անձկութիւններու, զինքը ոտքի վրայ կը պահէր մտադրուած ճամբան շարունակելու համար. մանաւանդ որ այս պարագային իր նիւթական նեղութիւնը ոչ թէ պարտկուելիք ամօթ մըն էր, այլ ցուցադրուելիք հերոսութիւն մը...

Իրաւ է թէ Հրանտ միշտ բարեկեցիկ, միշտ ուզածը ձեռքին տակ ունենալու վարժուած ըլլալով աղքատութեան դէմ կը ճակատէր իբր dilettant մը, անոր վիպային հանգամանքէն աւելի հրապուրուած, անգէտ այն կացութեան որ ճշմարիտ աղքատ մը կրնայ հասկնալ. այն միայն որուն բերնին հացը պակսած է եւ շարունակական զրկանքներէ քայքայուած՝ մշտնջենական գլխի պտոյտի մը մէջ՝ ոտքերուն տակէն հողին փախչիլը կը զգայ:

Անտարակոյս Հրանտ չէր գիտեր թէ ճշմարտագէտ ինչ կայ ամօթալի, ստորնացուցիչ, ապականարար աղքատութեան մէջ. անիկա գերազանց տկարութիւնն է, անկարողութիւնը եւ շարունակական գիտակցութիւնը որ առաջին հանգիպողը կրնայ իր վրայէն կոխելով անցնիլ Սարգիս գիտէր ասիկա, բաւական անգամներ ճանչցած էր դառն տենդը գրպանը ստակ մը չունենալուն, մէկու մը նման որ կարծես ամէն բոլոր վտանգի մը կը սպասէ եւ անոր դէմ անպաշտպան է, որուն քայլերը հաստատ չեն կոխեր, որ ամէն բանէ կը վախնայ հալածուած անասունի մը պէս, որսորդներու առջեւէն: Քանի՜ անգամներ Սարգիս՝ գլուխը հարուստ գրական ծրագիրներով՝ սիրտը լեցուն ազնուական վեհանձնութիւնով մը հոգւոյն խորքէն առիթը ունեցած էր զգալու այն անսահմանելի արհամարհանքը որ կը պարուրէ աղքատ մարդը. գրպանին պարապութիւնը գիտէր որ երբեք ծածուկ չմնար, անիկա դուրս կ'ելլայ, կը ծանուցուի, եւ ամբաստանող շրջանակ մը կը շինէ դասապարտուածին. հակառակ իր կորովի կամքին, չէ՞ մի որ յաճախ կը զգար. թէ շարժումները կը ծանրանային, ձայնը երկչոտ կը դառնար ու կը թթթուէր եւ իր ամբողջ էութեան մէջէն կը կորսնցնէր այն հաստատութիւնը, որոշ գիտակցութիւնը իր արժէքին, որով մարդս իրեն տեղ կը բանայ ուրիշներուն քով եւ իր ապրելու իրաւունքը կը պահանջէ:

Հրանտ չէր գիտեր բոլոր ասոնք եւ նոյն իսկ Սարգիսի ցաւագին ստուերը որ այս միջոցին ոտքի վրայ կը պտուտէր շուարած եւ ևրկչոտ՝ գրեթէ կաղաւով իր

rachitique սրունքներուն վրայ, շատ մը զգացումներ ներշնչեց իրեն, բայց չտարակուսեցաւ այն յօշոտիչ եւ քայքայող ցաւին վրայ որ այս միջոցին գրաւած էր ընկերոջը հոգին:

Յետոյ անմիջական դարմանին խորհեցաւ եւ շատ զգուշութիւնով փոխատուութիւն մը բրաւ Սարգիսին:

Այն օրէն ետքը Հրանտ շարունակեց իր գործը նուազ ոգեւորութեամբ. բան մը կոտրած էր իր մէջ եւ նախազգացումը ունէր կարծես իրեն սպասող անիրաւութեան: Իրիկունները իր առօրեայ գրական խոնջէնքէն ետքը նոյն ներողամիտ եւ գրեթէ գորովագին զգացումով չէր որ կը թղթատէր օրուան թերթերը, ջանալով ասդին անդին արտայայտուած իրական տաղանդի մը կամ բարձր իմացականութիւն մը գուշակել տուող մտածումի մը յենլով իր հաւատքը արծարծել վաղուան գրականութեան վրայ: Օր օրի աւելի խստապահանջ եւ խորագէտ վիրաւորուած առօրեայ պոռոտախօսութիւններէն եւ տարտամօրէն գուշակելով դիւրասահ ֆրազներու ներքեւ օրուան գրականութիւնը վարողներուն կասկածելի բարոյականը. կը սկսէր իր կարգին հեզոնդ եւ անաչառ, աններող եւ խիստ դառնալէ: Իր զուարթ եւ անփոյթ երիտասարդի թարմ դէմքին վրայ արդէն սկսած էր ուրուագծուել թեթեւօրէն դառնութեան խորշումը: Օր մը հայելիի մէջ անանկով այդ նմանութիւնը Սարգիսին հետ նախ խնդացնել տուաւ զինքը, բայց անիկա յամառեցաւ մնաց գլխուն մէջ եւ իրիկուան դէմ բաց պատուհանին առաջը, ճակատը դով օդին, քիչ մը տենդոտ ձայնով, կրկնեց իրարու վրայ.

—Չէ՛, ես չեմ ուզեր իրենց souffre douleur ըլլալ:

Այլ սակայն արագութեամբ իր գործը կը յառաջանար այլ եւս քիչ անգամ կը կարդար իր ձեռագիրները Սարգիսին, անոր փոխարէն յաճախ կը խօսէր իր վէպին վրայ. զարմանալի ձեւով մը տակաւ առ տակաւ իրենց դերերը սկսած էին փոխուել. այն օրէն որ Սարգիս անդրադարձած էր թէ իր ընկերոջը հոգին մէջ ալ սպրդած էր յաջողելու տարակոյսը, որուն մասամբ նպաստած էր իր յոռետեսութեամբը ներքնապէս վախնալով որ Հրանտի գրական գործին վիժելուն պատճառ կըլլայ անուղղակի ձեւով մը՝ ամէն բան կ'ընէր անոր վստահութիւն ներշնչելու:

Հրանտ լռելեայն մտիկ կ'ընէր, կամ աւելի ճիշտը՝ կը գիտէր Սարգիսի հոգեկան յեղեղով վիճակը, անոր ֆիգիքական տրակարութիւնը, անոր դէմքին միշտ ցաւ մը ունեցողի ծամածուութիւնը իրեն ծայրայեղ բաներու խորհիլ կու տային. անգամ մը ջղագրգիռ եւ չափազանց տոգոյն Սարգիս իրեն հետ խօսած ատեն գրեթէ տագ-

նապ մը ունեցած էր. որպէս մը ձայնը բռնուելով կոկորդին մէջ եւ խեղդուողի պէս գալարելով իր բազուկները մինչեւ որ ինքզինքին գալով թիկնաթոռին մէջ կծկտած՝ առանց խօսելու, անթարթ աչքերով մնացած էր երկայն ատեն:

Հրանտի սրտին մէջ տարտամ եւ առնաօրժ զգայնութիւն մը մնացած էր անկէց ի վեր, հազիւ թէ գթութեան զգացումը կը մեղմացնէր այդ տհաճոյ յիշատակը ու երբ կը տեսնէր իրիկունները, իր քովէն մեկնելէն ետքը, Սարգիսի յամր եւ տաժանելի գնացքը դիմացի դառնիւրէն մագլցելով իր անոյթ, ջլատուած անդամներուն վերջին ճիգովը, ուժգնակի գլուխը անդին կը դարձնէր եւ կը մըմնէր:

— Խեղճ տղայ:

(Շարունակելի)

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՎԱՆ

ԿՈՐԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

2 ՈՒՅԻ գայթակղութիւն պիտի պատճառեմ. իրողութիւն մը ներկայացնել կուզեմ ու կը փափաքիմ որ ամէն մարդ ուշադրութեամբ հետեւի ու վերահասու ըլլայ անոր: Ամէնէն մեծ նախանձախնդիրները կրօնքին, վերնագրին մէջ թերեւս բան մը գտնեն՝ որ իրենց քիչ մը տհաճութիւն պատճառէ, բայց այս խնդիր չէ: Ո՞վ երբեք ըսաւ թէ աստուածային ծագումով երեւցած կրօնք մը քակումի նշաններ ցոյց պիտի տայ իր վրայ. սակայն ի՞նչ որ ստոյգ է սա է թէ, այս անկումի ամենամեծ նշանը արդէն տուած է անիկա իր վրայ եւ ոչ ոք կրնայ այս մտօնին ու եւ է կասկած ունենալ: Անո՛ր համար ճշմարիտ է այս, քանզի միշտ փորձառութեան ուշադրաւ իրողութեանց եւ ակնյայտի նշաններու վրայ հաստատուած է:

Պէ՛տք է կրկնել թէ քրիստոնէութեան անկումը մեղմէ առաջ տեսան ու մենք ալ կը տեսնենք եւ մեր յաջորդները թերեւս շատ աւելի որոշ, յայտնի վիճակի մը մէջ պիտի տեսնեն: Գուշակի պաշտօն վարել չեմ ուզեր, այդ շրջանը

անցած է արդէն, ո՛չ երազն է հիմա որ գործել կուզէ եւ ոչ տեսիլքներ՝ գորս մարդկային ընկերութիւնը աստուածային յայտնութեան կոչելու չի դեղել իր բնաւ: Այն ժամանակը՝ ուր կ'ապրինք գիտութեան՝ գերազանցապէս գիտութեան դար է. ի՞նչ որ գիտութիւն չէ անիկա աստուածային ըլլալէ կը դադրի, աստուածային այդ պարգեւը միայն կրնայ տեսականութեան շունչ մը ունենալ. երբ գրութեան մը մէջ գիտութիւն չկայ, անիկա չկրնար ապրիլ, ինչպէս առանց շունչի կենդանի էակ մը ապրել կը դադրի. գիտութիւնը մարդկային կեանքին հետ յարաբերութիւն ունեցող ամէն գործի ու իրողութեան, գրութեան գործառնութեանց, գաղափարներու հոգին է. երբ անիկա կը պակսի, ուշ կամ կանուխ անկումը, կործանումը վրայ կը հասնի. այս տեսակ պարագայի մը աւերը անխուսափելի է:

Քրիստոնէական կրօնքը՝ իբրեւ մեր հոգիին հետ խօսող կրօնք ունի՞ գիտութիւն. բնական է որ ունի՞ անիկա, քանի՞ որ րսինք թէ աստուածային է անիկա, վասն զի ամէն ինչ որ գիտութեան աղբիւրէն կը բղխի միշտ ունի իր վրայ նոյն այդ շունչը. Ամենագետը գիտութիւն միայն կը ծնի, ու քանի՞ որ կը հաւատանք թէ Քրիստոնէութիւնն ալ այդ Ամենագետէն կը բղխի՝ ուրեմն պէտք է որ ունենայ այդ գիտութիւնը. եւ արդարեւ Աւետարանի կրօնքը յամէնէն աւելի մեր սրտին ու հոգիին հետ խօսող գիտութիւնը ունի իր մէջ: Բայց թէ պահուած է այդ, ահա՛ խնդիրը՝ Թաքնապէս միայն պահուած է դժբաղդաբար: Այնպէս որ երբ այսօր քրիստոնէութեան նայիլ կը փորձուինք՝ կը տեսնենք որ ատիկա ամէնէն աւելի տգիտութեան, մոլեռանդութեան, նախապաշարումի կրօնքն է եղած: Սակայն ինչո՞ւ համար այսպէս ծագումը, ակը տարբեր տեսնենք. ու հոսած տեղը տարբեր: Գետը՝ իր ակին մօտ վճիտ ու յստակ՝ գետարեւանին մօտ պղտոր է. նկատեցէք պահ մը քրիստոնէութիւնը իբր գետ, իր ակին մէջ պիտի տեսնէք շատ վճիտ, ու դարեւոյ խոշոր բնթացքի մը մէջէն անցնելէ յետոյ պղտոր, միշտ պղտոր: Կարծես թէ ասիկա բնական հետեւանքն է: Ու թերեւս բան մը ըսելու իրաւունք մը չունենայինք՝ եթէ իրաւունք կրօնքը գետ մը եղած ըլլար:

Բայց պէտք է որ ամէն բան երկիր իջած միջոցին վատթարացման նշան մը ունենայ իր վրայ. բնականաբար ո՛չ, Քրիս-

տոնէութեան մեծութիւնը անո՛ր մէջ կը կայանայ որ անկումին մէջ իսկ կը ջանայ մեծ ըլլալ. Այս տեսակէտէն երբ դիտենք անբարոյականներու մէջ առաքինութեամբ օժտուած մարդ մը, ա՛լ աւելի բարձր է, քան ան մարդը, որ առաքիններու մէջ ապրելով անոնց կը նմանի: Մենք Յիսուսի մեծութիւնը ամենէն աւելի այս բանին մէջ կը տեսնենք. իր մեծութեան հետ մեծ էր նաեւ իր գործը, իր սկզբնաւորութեանը:

Գիտութեան կրօնքը այո՛ւ տգիտութեան կրօնքը եղած է, բառին բովանդակ նշանակութեամբ, տգէտներու ապիկարներու ապաստանարան եղած է. ու գիտակցութիւնը՝ որ իր թռիչները ստած է, այլեւս չկրնար ընկերանալ անոր հետ, ցեխբոս մէջ ինկած թռչունի մը կ'նմանի, անոր վրայ փակած ցեխի կտորները արգելք կ'ըլլան անկէ բարձրանալու եւ թռչելու: Իբրեւ տգիտութեան գործ, արդ սխալն է որ կը ցանէ քրիստոնեայ ընկերութեանց մէջ, միտքը այլեւս ու եւ է գոհացում չի կրնար գտնել անկէ, քանի՞ որ նախ այդ գոհացումը իր մէջ կ'պակսի. Բայց քրիստոնէութիւնը մանաւանդ ստուգութեան կրօնքը պէտք էր ըլլար, վասն զի Պօղոս Առաքեայ անգամ կ'ըսէ թէ ստուգութեամբ կը քալենք եւ ոչ թէ կարծիքով: Հաւատքի, համոզումի, գաղափարի գործերու մէջ գիտութիւնը, ստուգութիւնը պէտք է որ տիրապետեն եւ ոչ թէ կարծիքը, որ հազիւ թէ ճշմարտութեան ստուեր մը ունի իր վրայ. մինչդեռ գիտութիւնը, ճշմարտութիւնն է: Քրիստոնէական կրօնքը կարծիքի կրօնքը պէտք է ըլլայ, կարծիքը միշտ կը փոխուի, եւ բան մը երբ փոփոխութեան ենթակայ է, շատ բան կը տուժէ, շատ ինչ կը կորսնցնէ, փոփոխութիւնը նոյն իսկ առաջին պայման չէ՞ արդէն անկումի. ահա՛ թէ ինչո՞ւ համար կ'ըսեմ թէ քրիստոնէութիւնը իր առջի վիճակին չըջանին մէջ չէ:

Այդ վիճակէն ազատել պէտք է. պէտք է որ մնայ գիտութեան կրօնքը, կատարելութեան առաջին պայմանը, աստուածային կատարելութիւնը իր բնաբանը եւ վերջաբանը, իր սկզբնակէտը եւ վերջակէտն է: Դարձ մը դէպի Աւետարանը եւ անոր բարոյականը՝ առաջին քայլն է արդէն դէպ ի կատարելութիւնը. այս դարձը աւելի պիտի բարձրացնէ քրիստոնէութիւնը, Ուրեմն չա՛րժեք աստուածագիտութեան լոյսին դառնալ:

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՇԵՐ

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ՅԼԵՒՈՆ յանկերգէ մը աւելի ծամծմուած ասութիւն մը եղաւ նեղօրիտ բերաններու մէջ տատա- նող սա դժգոհութիւնը թէ «Երէկուան դպրոցականը գրագէտ կը կտրի գլուխ- նուս»։ Օրին մէկը ու եւ է Ա մը բարձրա- ցուց այս դժգոհութեան ձայնը, ու ինք, Գր, Դն, մինչեւ Օ, Ֆ, ամէն ոք սկսաւ կրկնել նոյն բանաձեւը, աւելի կամ նուազ ճարտար դարձուածքներով։ Հազիւ մէկ երկու տարուան գրական կեանք մը ապ- րողը ուրիշներու հասցէին քնեց նոյն ֆոնադը — Երէկուան դպրոցականը գրա- գէտի հովեր կ'առնէ։ Խմբագրութիւններ գտնուեցան որոնք նորերու յայտուոն չա- հատակութիւնները դատապարտեցին, ցաւ յայտնելով որ «Երէկուան դպրոցականը գրագէտ է դարձեր»։ ու իրենց հարուած- ներուն աճապարանքին մէջ մոռցան բո- լորովին որ իրենք իսկ կը սնուցանեն եւ կը քաջալերեն թշնամանուած տարրերը, իրենց խմբագրութեան հովանաւորութիւ- նը տարածած ըլլալով աւելի կամ նուազ խոտմնալից նորերու վրայ։ Վերջապէս,

դպրոցականներ իսկ եղան, որոնք կապի- րէն ու անգիտակցօրէն յեղեղեցին նոյն բանաձեւը դարձեալ. եւ այս կերպով ինքզինքնուն եւ իրենց վատնուած աշ- խատութեանց դատապարտութիւնն ըրին անտարակոյս։

Եւ ինչ եղաւ այս անհաշիւ դատա- փետումներուն արդիւնքը. — նորերը տա- կաւ շատցան եւ բարգաւաճեցան, գրա- կան ամէն սահմաններու վրայ տոնձգու- թիւններ ըրին հետզհետէ, ու դժգոհու- թեան գոչերը փոխանակ զիրենք կասեցը- նելու նորերու յատուկ եռանդաբեր դո- ծունէութեան մէջ, ընդհակառակը խրա- խոյսի, տեղ անցան։ Դրական շրջանակ- ներու մէջ ակնածանքի ու յարգանքի ձիւնհալը տակաւ սկսաւ. հոս ու հոն ռամ- կաբոյր գրական cliques-ներ կազմաւորուե- ցան. «Երէկուան դպրոցականը գրագէտ դարձեր է» գոչողը, որ իր կարգին դպրո- ցական մը իսկ չէր արժեք, յաջողեցաւ շրջանակ մը յորհել, գրականութեան մէջ ցարդ թաքուն մնացած տաղանդ- ներ (!) ներկայացնել. եւ բացարձակ հեղինակութեան մը տոնով համարձակե- ցաւ վճիռներ արձակել միշտ յանուն գը- րականութեան։

Արդարեւ, գրական անկերպարան ար- տադրութիւններ ներկայացնող մեր ներ- կայ բոլոր թերթերն ու հանդէսները աչ- քէ անցնող մը անկասկած պիտի խոս- տովանէր թէ նոր տարրը ողողած է ամէն կողմ։ Թերթեր ունինք որոնք խմբագրու-

թիւնը իսկապէս նորերու ձեռք մնացած է, եւ նոյն իսկ հիմնադրու հրատարակած թերթերը մեծագոյն մասամբ լեցրնողները դարձեալ նորերն են, գրական երեք չորս տարուան անցեալ մը ունեցողներ միայն։ Մեր արդի գրականութիւնը ծերութեան յաջորդող տեսակ մը մանկական շրջան է որ կը բոլորէ, ու մինչեւ որ այսօրուան առատահոս նորերը չափահասի լրջութիւնն ու իմաստութիւնը չափին, այսպէս ման- կական ծիծաղաշարժ գրականութեան մը հանդիսատեսները պիտի ըլլանք ամենքս։

Տարակոյս չկայ թէ գրական այսօ- րինակ շրջան մը անկումի ժամանակամի- ջոց մըն է։ Գրականութեան պէս հղօր- ոյթ մը երբ չորս հինգ տարիներու վտիտ փորձառութիւնն ունեցող անձերու ձեռ- քը թողուի, բնականօրէն առաջ կուգայ այն անկերպարան վիճակը, որուն կ'ա- նարկէինք քիչ մը վերը։ Նորերը, անոնց մէջէն ալ ընտրանք, կրնան իրենց աշ- խատութիւններով օժանդակել եւ առողջ պատուաստը ըլլալ ընթացիկ գրականու- թեան, բայց զայն ղեկավարելը, գրակա- նութիւնը իր իսկական վեհութեան մէջ պահելը, օ՛հ, ատիկա իրենցմէ մի' սպա- սէք ամենեւին. այդ դժուարին գործին մէջ յաջողելու տարերքն անդամ չեն ստացած իրենք. քանի որ կը գրեն ու վճռեն ապերառանօրէն, առանց փոր- ձառու յառաջապահներու առաջնորդու- թեան։

Այս տեսակէտով ուրեմն, մեր ներկա-

«Ծ Ա Ղ Ի Կ»-ի Թ Ե Ր Թ Օ Ն Ը (8)

ԱՆՈՒՉՔԱ

(ՎԻՊԱԿ ԹՈՒՐԿԵՆԵՖԻ)

ՅԱ պատճառաւ էր ուրեմն . . . սկսայ ըսել, բայց անմի- ջապէս կեցայ Գանի որ իրա- բու հետ մտերմաբար խօսելու վրայ եմք, աւելցուցի, ինծի ներեցէք հարցում մը ընել, իրաւ է որ մինչեւ հիմա մէկը իրեն հա- մակրութիւնը չէ գրաւած։ Այլ սակայն ինքնու- պուրկի մէջ շատ մը երիտասարդներ տեսած ը- լալով է։

— Անոնք ամէնքն ալ բացարձակապէս հա- կակրութիւն կը ներշնչէին իրեն. կը տեսնէ՛ք, Անուշքան հերոս մը գտնել կուզէ, տարօրինակ մարդ մը կամ գեղեցիկ հովիւ մը որ լեռան մը վրայ խորշի մը մէջ ընակէր. բայց ժամանակ է որ գաղղիւմ խօսելէ, ձեզի վար կը դնէմ կոր այս- պէսով։

— Այ, ըսի իրեն, ձեր տունը երթանք. փափաք չունիմ տունս դառնալու։

— Ե, ձեր աշխատութիւնը, հարցուց ինծի։
Չպատասխանեցի իրեն. կակին միամտօրէն քապնեցաւ և վերադարձանք Լ. տեսնելով որ թա-

տուններու այգին և լեռան ճերմակ տունը զգացի որ չեմ գիտեր ինչ անուշ յուզմունք մը կը թա- փանցէր հոգւոյս մէջ. կարծես թէ սպեղանի գրած էին սրտի վրայ. կակինին պատմութիւնը չափա- ղանց ամբառ էր դիս։

Թ.

Անուշքա դրան սեմին վրայ մեր դէմը ելաւ։ Կըստաւէի որ նորէն խնդալէն մարէր, բայց ընդ- հակառակը բոլորովին տոգոյն, անխօս և աչքերը խնտահած մօտեցաւ մեզի։

— Ձայն վերստին կը բերեմ կոր, ըսաւ կա- կին, և ձեզի ըսեմ որ ինքն էր որ ուզեց հոս գալ։

Անուշքա ըսն մը հարցնողի կերպարանքով երեսն նայեցաւ։ Ձեռք իրեն երկարեցի և, այս անգամ, խանդաղատանքով սեղմեցի իր մատները որոնք պաղ էին և կը դողդոջէին։ Իրեն համար խորունկ գուլթ մը սկսած էի ունենալ. հիմա կը հասկնայի իր նկարագրին շատ մը կողմերը որոնք նախապէս անբացատրելի երեւցած էին ինծի։ Այն գրգռուած վիճակը զոր կը գուշակէի, ինքզինքը ցոյց դնելու համար ունեցած փափաքը, որուն մի- ացած էր ծիծաղելի երեւալու վախը, այս բոլորը ուղեւեւ կարող կըլլայի բացատրել։

Թաքուն մտմտութիւն մը միշտ կը ճնշէր Անուշ- քայի վրայ. իր անփորձի անձնասիրութիւնը ան- դադար կը բորբոքէր ու կը վայրագանար, բայց իր բովանդակ գոյութիւնը ճշմարտութիւնը կը փըն- տուէր։ Հոսկիցայ թէ ինչ ըսն զի կը ձգէր դէպի այս տարօրինակ մանկամարդ ուղիղը. իր շնորհա- լի, ձկուռ և թարմ մարմնին վրայ գտնուող կի- սովայրենի հրապարակ չէր մեղսի որ կը գերէր զիս. իր հոգին էր աւելի կակին սկսաւ իր թուղթե- ըուն մէջ ըսն մը փնտռել, եւ Անուշքային ա- ռաջարկեցի որ ինծի ընկերանայ այգիները երթա-

լու համար։ Անմիջապէս հաւանութիւն տուաւ զուարթ, և գրեթէ համակերպող երեւոյթով մը։ Լեռան մինչեւ կէս մէջը վար իջանք ու ժայռի մը վրայ նստանք։

— Եւ առանց մեզի չը ձանձրացա՛ք, հար- ցուց անկաւ։

— Ուրեմն դուք կը ձանձրանա՞ք առանց ինծի, պատասխան տուի։

Անուշքա գողտուկ մը ինծի նայեցաւ։

— Այո՛ւ, ըսաւ։ Ու անմիջապէս ետքը յարեց.

— Արեւօք որքա՛ն դեղեցիկ էին լեռները, որ- քա՛ն բարձր են, ամպերէն աւելի բարձր։ Պատմե- ցէք նայեմ թէ ինչեր տեսաք. արդէն եղբօրս պատմեցիք, բայց ես ըսն մը չիմացայ։

— Ձիմացաք, որովհետեւ չուզեցիք իմանալ. պատմած ատենս դուրս ելաք։

— Դուք ուր էք, որովհետեւ . . . բայց կը տես- նէք որ հիմա չեմ երթար, աւելցուց փափայան- քով լեցուն ձայնով մը. բայց այս առտու բար- ակացած էիք։

— Բարկացա՞ք էի, ե՛ս։

— Այո, դուք։

— Գնա՛ւ բանդ, ինչո՞ւ համար բարկանայի։

— Ձեմ գիտեր, բայց գիտեմ որ վայրացաք և բարկութեամբ մեկնեցաք։

— Այդ կերպով մեկնած ըլլալուդ համար շատ սրտեղած էի և գոհ եմ որ վերադարձաք։

— Ես ալ, շատ գոհ եմ հոս գտնուելուս, պատասխանեցի։

Անուշքա ուսերը շարժեց ճիշդ այն ձեւով զոր տղաք կուսեան երբ բանէ մը հաճօք առնեն։

— Օ՛հ, ես գուշակել գիտեմ, ըսաւ. ժամա- նակաւ, հօրս հազարու եղանակէն կը հասկնայի որ ինձմէ գոհ է թէ ոչ։

Առաջին անգամն էր որ իր հօրը վրայով կը խօսէր ինծի. այս բանը շատ զարմացուց զիս։

կայրիս ապրող հին գրագէտներուն պարտաքը կըլլայ տիրականորէն ու արտովին ձեռք առնել գրականութեան հողմատաւան ղէկը: Այսօր ունինք մեր մէջ, նոյն իսկ մեր շատ մօտը բնակող մէկ երկու տասնեակ հին գրագէտներ, որոնք կ'ամբողջորդին քաջուած կ'ապրին գրական սանձանքներէն եւ կ'ամ կը բաւականանան հանդիսաւոր օրերու միայն հրապարակ իջնելով: Երկու պարագային ալ արդիւնքը անբաւական կըլլայ: Փոխանակ հիւանդագին հրաժեշտներ տալու գրականութեան մը որ երկար ատեն աշխատութիւն սպառած ըլլալով հանգերձ այսօր ամէնէն աւելի պէտք ունի զօրաւոր բազուկներու, զիւրասան գրիչներու, փոխանակ վնասակար ձեռնպահութեան մը եւ մօմիս ական չէզոքացման մը մէջ ամրանալու, դժգոհութեան փսիսութենքն եւ գրական մահացումի մը դամբանականը միայն յօրինելով, մեր հոյ մը հին գրագէտները իրենց անցեալին փառքը արդարացնող լաւագոյն գործը կատարած կըլլային վար իջնելով իրենց բարձրութիւններէն, ամէն օր գրելով ու արտագրելով, նորերուն ուղղութիւն տալով, անոնց աշխատութիւնները սրբագրելով, գեղեցկացնելով:

Ու այն ատեն, ապահովաբար, մեր մէջ ալ գրականութիւնը պիտի դառնար այն չնաշխարհիկ ծաղիկը որուն վարդագեղ թերթիկներն ու բուրու մնալիք բաժակը հնչտանքի երազանքը կուտան, կ'ամ պիտի ըլլար բարոյացուցիչ ու զարգացուցիչ

այն հոյակապ հաստատութիւնը որուն սեմէն ներս մտնելու համար հարկ է խոնարհիլ, մաքրուիլ ու սրբանալ:

Որպէս զի նորերուն աշխատակ ու բազմազան արտագրութիւնները հրապարակին վրայ չգտնեն իրենց լայնածաւալ տեղը, պէ՛տք է ամէնէն առաջ ազնուագոյն տեսակի արտագրութիւններով գոցել անոնց թողած բացը: Ո՛չ մէկ թերթի խմբագրութիւն կը նախադասէ, զոր օրինակ, Պէրպէրեանի մը կ'ամ Գրիգոր Զոհրայի մը մէկ յօդուածը, թորոտի մը կ'ամ Վահանի մը յօդուածէն: Որպէս զի նորերը նահանջին, մեր գրական պահեստի ոյժերը պէտք է հրապարակ գան. հեռուէն հեռու, ակնարկութիւններն ու թշնամանքները չեն որ կը կասեցնեն նորերու ընթացքը. պէտք է հնութեան զանգուածներէն թուրքեր կանգնել, ճարտարագոյն եւ իսկապէս գրական արտագրութիւններով ամէն կողմէնցնել. պիտի տեսնէք որ նորերը շուտով պիտի կքեն իրենց գլուխը արեւահար ծաղիկներու պէս: Անոնց մէջէն անոնք որ անհրաժեշտ խմորը ունին յարատեւելու, դադարէ մը եւ ոյժերու ամփոփումէ մը ետք պիտի գան անպատճառ օժանդակել մայր գրականութեան. իսկ անոնք որ ապիկարներու, իմաստակներու եւ կեղծ գրականներու պիտակը ունին իրենց վրայ, ալ չպիտի բարձրացնեն իրենց երբեմնի խրոխտապանծ վիզը:

Ամէն երկրի մէջ, ազգերու ընտրելա-

գոյն զատակարգը եւ մտաւորական բարձրագոյն կարողութիւն ունեցողներն են որ գրական պատենէներու վրայ կը գտնուին: մեր մէջ, ընդհակառակը, կարողագոյն ոյժերը մեծ մասամբ ձեռնադաճ կ'ապրին, գանգատելով նորերու ընթացքէն: Խոստովանինք սակայն, թէ ասիկա անարդար գանգատ մըն է. եթէ հիները ուղին վերստին մտնել գրական թափուր հիւղակները եւ չենցնել զանոնք, ապահովաբար նորերը չեն որ գուրս ելէք պիտի ըսեն իրենց: Կը բաւէ որ իրենք իրենց մէջ համաձայնութեան մը յանգած ըլլան արդէն:

Ծաղիկի յառաջիկայ թիւով երկու յօդուածներ պիտի հրատարակենք հին գրողներու ձեռնպահ չէզոքացման եւ նորերու յախուռն գրական գործունէութեան վրայ:

Ծ. Խ.

ԾԱՂԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՄԻԳԻԱՅԻՆԵՐՈՒՆ. — Տեղւոյց մեր գործակալն է ըստ առաջնոյն Արախամ Է. Կ. Կառնեան, որուն պէտք է ղիմել Վաղիկի բաժանորդագրուելու համար:

ՍՍՄՍՈՆՏԻՆԵՐՈՒՆ. — Սամսոնի մէջ Վաղիկի գործակալն է Կարապետ Է. Տէրմէնեան, որուն պէտք է ղիմել բաժանորդագրուելու համար:

ԱՏԱՐԱՋԱՐՏԻՆԵՐՈՒՆ. — Վաղիկի բաժանորդագրուելու համար պէտք է ղիմել Բաղաբիգ մեր գործակալ Արաքսէա Է. Փափագեանի:

— Զեր հայրը շատ կը սիրէիք, հարցուցի. ու անմիջապէս տհաճութեամբ զգացի որ կը կարմրէի:

Անիկա պատասխան չտուաւ և ինքն ալ կարմրեցաւ:

— Փանի մը վայրկեան լուռ մնացիք: Հեռուէն շողեակաւ մը մուխը կը բարձրանար Հռենոսի վրայէն. աչքերով հետեւեցանք շողեակին:

— Բայց ձեր պատմութիւնը ո՛ր մնաց, ըստ ինծի ցած ձայնով:

— Ինչո՞ւ համար զիս տեսած ատենիդ այդքա՛ն կը խնդար, հարցուցի:

— Զեմ գիտերի, Երեմի լալու փափսքը կուենե՛նամ և կը սկսիմ խնդալ: Զիս պէտք չէ դատել զործերու եղանակէս: Հա՛, աղէկ միտքս ինչաւ, ոս Լորէյի յաւերժա՛հարսին վրայ պատմուած հէքեաթը ի՞նչ է: Այստեղէն երեւցածը Լորէյի ժա՛րուն է արդեօք, կըսեն թէ ժամանակաւ յաւերժահարսը ամէն ոք կը խեղդէր, բայց օր մը մէկուն սիրահարելով ինքզինքը Հռենոսին մէջ նետեց: Տիկին Լուիզ ասանկ շատ բաներ գիտէ, և միմեքն ալ կը պատմէ ինծի: Տիկին Լուիզ սեւ կատու մը ունի գեղին աչքերով...:

Անուշքա՛ս գլուխը բարձրացուց և մտքերուն գանգուրները թօթուց:

— Ա՛հ, շատ գո՛հ եմ, ըստ ինծի:

Այդ վայրկեանին միօրինակ և դաժնող ձայներ սկսան լսուիլ ընդհատ ընդհատ: Փանի մը հարիւր հոգիէ բաղկացած խմբերգ մը կը սաղմոսեցէր, համալսափ ընդհատուներով: Մեզմէ վար, ծամբուն վրայ թափօր մը երեւցաւ, խաչերով և դրօշակներով:

— Արդեօք երթանք թափօրին միանա՞նք, ըստ ինծի: Անուշքա՛ս, մտիկ ընելով աղօթքները, որոնք մեղի կը հասնէին քիչ քիչ մեղմանալով:

— Դա՛տ բարեպաշտ եք:

— Աւելի հեռուաւոր տեղ մը պէտք էր որ երթա՛լինք ինքզինքնիս զոհելու համար, վտանգաւոր գործ մը տեսնելու համար, յարեց: Առանց ասոր օրերնիս կ'անցնին, կեանքը կը սահի առանց օգտակարութեան:

— Փառասէր մըն էք, ըսի իրեն. չպիտի ուղէիք որ կեանքէն բաժնուէիք, առանց հետք մը ձգե՛լու ձեր անցքին վրայ, այնպէս չէ՞:

— Անկարելի՛ բան մըն է ասիկա:

Անկարելի՛ է, պիտի պատասխանէի. բայց երբ նայեցայ անոր աչքերուն որոնք եռանդաւոր կը վառվռէին, միայն «փորձեցէ՛ք» ըսի:

Ու վայրկեանի մը լուռութենէն ետք. — որուն միջոցին չեմ գիտեր ի՞նչ ստուերներ անցան դէմքին վրայէն որ այնքան գեղեցեցաւ — խօսքը շարունակեց.

— Ըսէ՛ք ինծի... այս կինը շատ մեծ հա՛ծըք կը պատճառէր ձեզի: Աղէկ գիտէք որ ասիկա այն կինն է որուն կենացը համար եղբայրս գինի խմեց աւերակներուն վրայ, զձեզ ծանօնաւորուս յաջորդ օրը:

Սկսայ խնդալ:

— Զեր եղբայրը կը կատակաբանէր. ո՛չ մէկ կին զբաղեցուցած է զիս, կամ գոնէ չը զբաղեցնէր զիս հիմա:

— Եւ կիներուն վրայ ի՞նչ բան կը սերէք ամէնէն աւելի, հարցուց ինծի, գլուխը դարձնելով աղալական հետաքրքրութեամբ մը:

— Ի՛նչ տարօրինակ հարցում, գոչեցի:

Անուշքա՛ս անմիջապէս շփոթեցաւ:

— Պէտք չէր որ այդպէս հարցում մը ուղղէի ձեզի, այնպէս չէ՞. ներողութիւն. սովորութիւն մը ունիմ որ միտքէս անցածը կըսեմ, և ասոր համար է որ խօսելէ կը վախնամ:

— Խօսեցէք, կաղաչեմ. բանէ մը մի՛ վախնաք. չէք գիտեր թէ որքա՛ն ուրախ եմ զձեզ նուազ խաղող տեսնելով:

Անուշքա՛ս աչքերը խոնարհեցուց և առաջին անգամ ըլլալով տեսայ որ անուշ և թեթեւ ժպիտ մը կուրուսդո՞ւնի դէմքին վրայ:

— Օհ, ձեր ծամբարդութիւնը պատմեցէք ինձի, ըստ Անուշքա՛ս, ծունկերուն վրայէն շրջագգեստին ծալքերը շտկելով, իբր թէ երկար ատեն նստելու միտք ունենար. սկսեցէք, կամ թէ բան մը պատմեցէք ինծի, նման Օնէկինին (Բուշքինի մէկ քերթուածը) զոր կարդացիք ինծի:

Անմիջապէս մտածկոտ երեւոյթ մը առաւ և ցած ձայնով մըմառց սա բառերը. —

«Ըր ես արդեօք խաչն ու ստուերն որոնք խեղճ մօրս գերեզմանին տեղը ցոյց կուտային»:

— Զիշդ այդպէս չըսեր Բուշքին, ըսի իրեն:

— Կուզէի թաթիւսան ըլլալ (թաթիւսան քերթուածին հերոսուհին է) շարունակեց, միշտ մըտածկոտ: Օհ, խօսեցէք:

Բայց ես այլեւս անոր վրայ չէի մտածեր գրեթէ. Անուշքա՛սին կը նայէի. արեւին ջերմ լոյսէն ողողուած՝ անիկա ինծի այնքան հոնգարտ, այնքա՛ն անվրդով կ'երեւար...: Մեր շուրջը, մեր ոտքերուն տակ, մեր զխուռն վրայ, գեղը, գետը, երկինքը ամենքն ալ կը ծառագայթէին, օգն իսկ շքեղութեամբ լեցուն կ'երեւար:

— Տեսէ՛ք, որքա՛ն գեղեցիկ է, ըսի, ձայնս ցածցնելով սկսմայ:

— Օհ, այո, շա՛տ գեղեցիկ է, պատասխանեց միեւնոյն ձայնով, առանց ինծի նայելու. եթէ երկուքս ալ թուշուռներ ըլլայինք, ի՛նչպէս պիտի նստուէինք միջոցին մէջ, այդ անհուն կապոյտին մէջ: Բայց թուշուռ չե՛նք:

(Շուրս ծաղիկի)

Ք Ի Ն

ՓԱՅԼԱԿ

ՄՐԱՆ խոնաւ առ-
տու մը, ձիւնի բա-
րակ խաւով մը ծած-
կուած դաշտին մէջ
ժապաւէնի պէս երկարող կաշուն ու ցե-
խոտ ճամբուն վրայէն կը սուրայ ան,
կայտառ, չէկ նժոյգր: Բարձր, նուրբ ու
աշխէտ կենդանի մըն է, խիստ կանոնա-
ւոր գիծերով, որոնց ամբողջութենէն ազ-
նուութիւն մը կը ծորի: Ոտքերը ճերմակ
են մինչեւ աչքերը, ամբան ոտնամաններ
կարծես, ու նուրբ ճերմակ գիծ մըն ալ
ճակատը կը զարդարէ վերէն վար, մին-
չեւ ուռնագերուն սահմանը: Սեւ պոչը, վա-
նամբով ամփոփուած ու կապուած, եփե-
նոսէ պզտիկ հաստ գաւազան մըն է, ծայ-
րը գնդաձեւ, հորիզոնական ուղիղ գիծով
մը երկնցած ազդերուն գիրուկ կըրու-
թենէն վեր ու ազատ ձգուած քանի մը
երկար թելեր կը կախուին դէպի վար ու
կ'երերտկան քալուածքին արագ շարժում-
ներով: Բարակ սրունքները, առաձիգ,
պիրկ զնդերներուն ոյժովը իրենց կանո-
նաւոր ելեւէջին մէջ, շարունակ կո-
տրտուելով, օդին մէջ սիրուն բթանկիւն-
ներ կը ձեւացնեն ու յետոյ ուղիղ ու
հուժկու գետին կը կոխեն, շարունակ
փոխն ի փոխ:

Թամբով պրկուած նեղ մէջքին վրայ
տէրը նստած է հանգիստ:

Պարանոցը, պշրող դիւթանքով մը կո-
րացած փոքրիկ սիրուն կամար մը շինած
է, քիչ մը դէպի վեր, թամբին առաջա-
կողմէն մինչեւ նուրբ ականջները, և այդ
կամարին մէկ կողմը առատ սեւ բաշը կը
աատանի, գանգուր, վէտ ի վէտ, մեղմ
ծփանքներով, քալուածքին արագութե-
նէն ծնած հովի ալիքներէն օրօրուն:

Վէտ ու ազնիւ գլուխը, սանձին պըր-
կումէն ծռած է դէպի լայն կուրծքը ու
ոռնագերուն բացուածքներէն շոգիի ամ-
պիկներ, ոլոր ոլոր կը բարձրանան առ-
տուան ցուրտ օդին մէջ: Խոշոր *changent*
աչքերը, երկար սեւ թարթիչներուն տա-
կէն, արտայայտիչ, ազնիւ նայուածքով
մը սեւեռուած են դէպ ի ճամբան ուրկէ
կը քալէ:

Ահռելիօրէն սղմուտ է այդ ճամբան,
ուր պայտերուն ձեւով հետքեր կ'ակօսեն
կենդանիին ոտքերը: Բայց այդ աղտե-
ղութիւնները չեն որ պիտի կրնային կա-
սեցնել քաջ նժոյգին ձկուն կայտառն-
ները: Պառկող, գետնաքարչ ցիւր կը նա-
խանձի անոր, կընդվզի, կը ցատկէ անոր
ոտքի հարուածներուն տակէն, իր լուռ-

թեան միօրինակութիւնը անշահ շափըր-
տուքով մը կը խզէ, երկվայրկեան մը ինքն
ալ անոր պէս սուրբալու խօլթափ մը կ'առնէ:
Բայց կաշուն փշրանքները անմիջապէս
կիչնան դարձեալ, իրենց տեղը, գետնին
վրայ, մինչդեռ ան կանցնի: Երբեմն ճամ-
բուն եզերքը պտուկող ձիւնին վրայ կել-
լայ կենդանին, տիրողը սանձին տուած
ուղղութեան հնազանդ: Նոյն խաղը հոն
ալ:

Ճերմակ քամիկայի փեթրտուած թեր-
թիկները, անոր հետեւելու կամ դայն կա-
սեցնելու նոյն ապուշ ջանքը կ'ընեն, ինչ-
պէս ցեխը, խուրաբար ցրցքնուելով պահ
մը օդին մէջ ու յետոյ կիչնան դարձեալ,
իրենց տեղերը՝ ուր պիտի մնան, ուր պի-
տի հալին, ուր պիտի չորնան, մինչ ան,
ձին, կը սուրայ շարունակ:

Քաջ աղուոր նժոյգը կը սուրայ, գո-
հունակ անուշ վրնջիւն մը արձակելով
երբեմն, իր վրայ ցատկող ցեխերը առոյգ
ընթացքին ցնցումներուն մէջն իսկ թօթ-
ուելով, կը սուրայ՝ սիրուն պարանոցին
վրայի գանգուր բաշը վէտ վէտ ծփացը-
նելով, իր տէրը տանելու գոհունակու-
թիւնով, ճերմակ դաշտին վրայէն ու տիղ-
մերուն մէջէն կը սուրայ, իր հաճոյքը իր
ընթացքին մէջն իսկ գտնելով ու ոռն-
գերէն շոգիի ոլոր ոլոր ծռէններ ար-
ձակելով շարունակ, կը սուրայ կերթայ
տխմար ընդվզումէ մը ետքը իրենց տե-
ղերը սմբող ցեխերուն ու ձիւններուն մէ-
ջէն, անոնց վրայէն, դէպ ի նպատակը
անխոնջ ու աշխոյժ...

Օրերը կանցնին,

Հովը կը փչէ եւ արեւը կը փայլի:

Ձիւնը կը հալի եւ ցեխերը կը չոր-
նան. կանհետանան: Աշխէտ նժոյգը պայ-
ծառ արեւուն ներքեւ կը սուրայ հիմա
չոր ճամբուն վրայէն: Ծէկ գոյնը կը
փալփի, կը շողայ: Սեւ ու ճոխ պոչը, ալ
ազատօրէն ձգուած, սրունքներէն զիղ
մը ետեւօք վերէն վար կը ծածանի հի-
մա. եւ ան իր սուրբալ կայտառններուն
մէջ ալ եւ ձախ կը թօթուէ դայն եր-
բեմն:

Հարթ ճամբան ելեւէջներ ալ ունի.
ցից զառիվերներ պէտք է մագլցել ու վը-
տանգաւոր դարեւանքներէն վար իջնել
խոհեմաբար: Վախ չունի անիկա. քիչ մը
կը հեւայ, կը տքայ, բայց կելլէ, կը մա-
գըցի, կը գլէ վերջապէս: Վայրէջքը դան-
դաղ է. ամէն մէկ քայլափոխին գետինը
կը քննէ բնազդաբար, դեռ ոյժը չտուած.
կամաց կիջնէ, բայց ապահով, երկայն
չրջաններ կ'ընէ բայց կանցնի, կը սուրայ
ու միշտ կերթայ:

Հեղ մըն ալ վտանգ մը կը նախազգայ
տնիկա, անհանգիստ է. կը խոկայ եւ
գլուխը կը թօթուէ, հրաման կուզէ տե-
րօջմէն թոչեղու, կայծակի պէս առնել

փախչելու զինքը ամէն վտանգէ, եւ երբ
սանձարձակ ձգեն զինքը կը խոյանայ,
շանթի արագութիւնով մը փոսերուն ու
արգելքներուն վրայէն կը ցատկէ, վազրի
ոստումներով կանցնի. կերթայ, կը սու-
րայ միշտ:

Գիշերուան մութին մէջ տէրը շուա-
րած է ճամբան, տէ՛հ, ուղղութիւնը դերը
իրենն է հիմա. մութին մէջէն, անծանօ-
թին ու աղջամուղջին մէջէն կը գտնէ ան
ճամբան, ուղիղ ճամբան ու կը սուրայ
միշտ, դէպ իր նպատակը:

* *

Իրիկուն մը դէմ լեռան մը կողը,
կամ ձորի մը մէջ ծուխի յորձանքներ կը
նշարուին հեռուէն, վարէն դէպի վեր,
ճերմկորակ ծռէններ: Նպատակն է. տու-
ներու խումբը կ'սկսի նշարուիլ քիչ մը
ետքը:

Ազնիւ կենդանին կը քալէ միշտ, հի-
մա քիչ մը յոգնած, բայց ոչ ընկճուած:

Ծեխերն ու ձիւնը, լեռներն ու ձորերը,
ցուրտն եւ մութը, ամէն բան գլած ան-
ցած է ազնիւ նժոյգը, որ հիմա միշտ ու-
ժեղ, բայց քիչ մը աւելի հանդարտ գը-
նացքով մը, կերթայ, միշտ կերթայ դէպ ի
այն տեղը՝ որ ահա՛ մօտ է այլեւս:

ԺԱՄԱՆՑԻ ԲԱԺԻՆԸ

ԻՄԱՏՈՒՆ ԱՄԲԱԿՈՒՄԻՆ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԸ

ԼՈՂՈՒԵԹ ՖՈՒԱՏ

ԻՇԵՐ՝ աղիտաբեր,
ո՛վ գիշեր ահաւոր,
յորուս մխալ խա-
ղերէ յօրինուած վա-

տաճայնութեան մը չափ անախորժ՝ սա
գոյժն հնչեց — «Իմաստունն Ամբակում կը
մեռնի, իմաստունն Ամբակում մեռաւ»:

Գրաւ կը զննմ թէ չէք ճանչնար ող-
բացեալը:

— Յիգիքայէս՝ երկու սրունքներու
վրայ իրան մը եւ իրանին վրայ գլուխ
մը եւ գլխուն վրայ բերան մը, ականջ-
ներ եւ երկու աչքեր ունէր, ինչպէս մահ-
կանացուներէն շատերը: Բարոյապէս՝ ի-
մաստուն մըն էր որուն անխոցելի ան-
տարբերութիւնը զինաթափ ըրաւ մինչեւ
վերջը չարահնար բախտին նենգութիւն-
ները:

Երջանկութիւնը, կարծես, իր ճակա-
տագիրն եղած էր:

Ինչպէս արեւը ամէն առտու տափակ
կանոնաւորութեամբ մը երկրագունգա-
լուսաւորելու դոտապարտուած է, այդ-
պէս ալ իմաստունն Ամբակում երջանիկ
ըլլալու դատապարտուած էր, խնդրէ:

„ԾԱՂԻԿ“Ի ՄՐՑՈՒՄԻ ԲԱԺԻՆԸ

Գիծ մը՝ այդ անդուգական կեանքէն, այդ խոր իմաստութենէն նմոյշ մը, գերազանցօրէն հրահանգիչ և որ անտեղի պիտի չըլլայ անշուշտ Մեծ Պահքի այս օրերուն:

Արդ, լուարուք զայս, ծերք, եւ ունկն դիք, ամենայն իմաստունք երկրի, պատմեցէք զայս որդւոց ձերոց, եւ որդիք ձերոց՝ որդւոց իւրեանց, եւ որդիք նոցա՝ որդւոց...

Որպէս զի իր յիշատակը կարենայ մաքառիլ մոռացումին դէմ որու ձեռքէն պիտի խլեն զինք այս տողերով:

— Քսանդրինգ տարեկան էր իմաստուն Ամբակում՝ երբ բուն կերպով սիրահարեցաւ տղեղ աղջկան մը, առջի տեսնալուն:

Նշանուեցան:

Զուգեց երկարատեւ հալիլ մաշիլ սիրոյ յուզումներով. չաբաթ մը վերջը — որու միջոցին երազներով գինովցաւ... ամուսնացաւ:

Երեք ամիս յետոյ — արդիւնք շանթահարիչ — հայր եղաւ:

Խնդրին Ամբակում՝ փոխանակ զայրանալու՝ անպատու գոհունակութիւնով մը հանդիսատես եղաւ այս տափակ դէպքին: Այս առթիւ այցելութեան եկած վիշտերէն եւ ո՛չ մէկը ընդունելութեան արժանացաւ իր կողմէ: Զարմանալի դրտաւ զարմացումը իր բարեկամներուն ուրոնք չէին կրնար հասկնալ այս բերկրաւից անտարբերութիւնը, եւ հպարտութեամբ ըսաւ իր այցելուներուն. —

«Ինչ կայ տարօրինակ, ինչ որ շտտեր ինն ամսուան մէջ կ'ընեն, կ'ինս, — անշուշտ տափակութենէ խոյս տալու համար — երեք ամսուան մէջ կատարեց...»

Եւ սկսաւ շոյել համբուրել նորածին մանկիկը՝ թօմպուլիկ մանչ մը:

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՍԷՐ. — Պտուղ մը զոր ծախելու համար կ'ինը ստիպուած է բազարձիներուն պէս իր տեղը փոխել ամէն օր:

ԳԻՆԵՏՈՒՆ. — Աղքատներու պօքսան, ԳԵՐԵԶՄԱՆ. — Քահանաներուն կալուածը:

ԵՐԵԿՈՅԹ. — Բամբաստողներու տարեկան խառն ժողովը:

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ. — Մեղքերու գոնթրոլ:

ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ. — Զեղչուած ապրանք, ՕԺԻՏ. — Դժբաղդութեան կանխաւճար:

ԱՂՔԱՏ. — Ան որ դրամին հետ քէն ըրած է կամ փոխադարձաբար:

ԲԱՂՆԻԲ. — Տէգօթի մրցման ժողով:

ԿՈՅՈՒ. — Բաժնեթուղթ մը որուն բացահան իջած է հիմայ:

«Ծաղիկ» այս թիւէն սկսեալ մրցումի տեւական բաժին մը կը բանայ: Այս բաժնին մէջ խմբագրութեան կողմէ միշտ առաջարկներ պիտի ըլլան ընթերցողներուն և անոնք որ լաւագոյն կերպով գոհացում տան եղած առաջարկներուն, պիտի ընդունին խմբագրութեան կողմէ նախապէս սահմանուած պարգեւը:

Ամէն ամսոյ առաջին թիւով «Ծաղիկ» մրցման նոր խնդիր մը պիտի ներկայացնէ, նոր պարգեւով մը:

«Ծաղիկ»ի ներկայ թիւով մեր ընթերցողներուն կը ներկայացնենք Հանրի Հայնէի հետեւողութեամբ գրուած ֆրանսերէն ոտանաւոր մը: Այն որ լաւագոյն թարգմանութիւնը ղրկէ այս ոտանաւորին, իր անուան, կամ իր ցոյց տուած տեղը մէկ տարի «Ծաղիկ» պիտի ղրկուի, սկսելով 1904 մարտ մէկէն մինչեւ 28 փետրուար 1905:

Թարգմանութիւնները մեզ պէտք է հասնին մինչեւ այս ամսուան 31ը: Ապրիլի առաջին թիւով պիտի հրատարակենք արդիւնքը այս մրցումին:

MARIAGE

Une fois ma femme et ma légitime,
Tu me berceras en d'heureux loisirs;
Tes jours ne seront qu'une ivresse intime,
Qu'un enchainement des plus doux plaisirs.

Du matin au soir, quoique tu m'infliges
Caprices grondeurs, querelles, affronts,
Je souffrirai tout; — mais si tu négliges
De louer mes vers, nous divorcerons!...

ԻՆՉ ԿԸՍԷ ՕՐԷՆՔԸ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՊԱՀԱՐՁԱՆ

(ՄԵԿԵԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Գրեց ՊՕՏՐԻԱՔԱՆԹԵՐԻ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

(Շար. քիւ 2—8)

42. — Այն կարգ մը բուրբերք որոնք պսակեն առաջ պէտք եմ քաղաքային պաշտօնեային յանձնուիլ, հետեւեալներն են:

1. Ամէն մէկ ապագայ ամուսինին ծննդեան վկայագիրը:

2. Մէկ կամ աւելի, օրէնքին պահանջած ձեւով, այն Թուրքիոյ որոնք պէտք են ապացուցանելու համար (ծնողներուն, ընտանեկան ժողովին կամ յատուկ խնամակալին) հաւանութիւնը, երբ օրէնքը կը պահանջէ և երբ այդ անձերը ներկայ չեն պսակին, կամ յարգական գիրի ձեւակերպութեան կատարուած ըլլալը, եթէ պէտք կայ ատոր:

3. Գիրք՝ որոնք ապացուցանեն մահը կամ իրենց կամքը յայտնելու անկարելիութիւնը անոնց որոնց հաւանութիւնը պէտք է օրէնքով, օրինակի համար վաւերացած օրինակը վճարողին մը օրով բանտը կամ յիմարանոցը փակուած է ամենամօտ ծնողը, կամ որով կապացուցուի անոր քաջակայութիւնը:

4. Վաւերական Թուրքիոյ՝ ապացուցանող, տրուած Թոյտուութիւնները (ինչպէս տարիքի մասին, երկ-

րորդ հրապարակումի զանցառութեան համար, ազգականութեան կամ խնամիութեան արգելքի բարձումի տեսակէտով):

5. Առաջին ամուսինին մահուան վկայագիրը, եթէ նորէն կարգուողը այրի է, կամ ամուսնալուծումին վճարողին օրինակը, որ քաղաքային պաշտօնեային ձեռքով արձանագրուած ըլլայ տոմարին մէջ, եթէ ամուսնալուծ մըն է ան:

6. Հրապարակումը եղած ըլլալուն վկայագիր՝ եթէ տարբեր տեղի մէջ է որ տեղի կունենայ այսպէս, Ա. մեն քաղաքային պաշտօնեայ պէտք է յիշատակէ իր այդ վկայագիրին մէջ, խոչընդոտները, եթէ կան:

7. Եթէ խոչընդոտներ ներկայացած են, անոնց վերցուած ըլլալուն ապացոյցը:

8. Վերջապէս, Բարիքի մէջ, քաղաքային պաշտօնեաները կը պահանջեն տանտիրոջ կամ գոնապահին մէկ վկայագիրը ուր հաստատուած ըլլայ, որոշ ժամանակէ մը ի վեր, իր տունին մէջ բնակիլը, ապագայ ամուսիններէն ամէն մէկուն:

Պսակի պահումն տեղի ունեցող ձեւակերպութիւններ:

43. — Գլխաւորաբար, այս ձեւակերպութիւններուն նպատակն է արգելել ամուսնութեան գաղտնիութիւնը, երաշխաւորել պայմանագրող կողմերուն կամքի ազատութիւնը, եւ անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրել, իրենց կատարելիք գործին կարեւորութեան ու ծանրութեանը վրայ: Այդ ձեւակերպութիւնները վերաբերութիւն ունին, 1. պսակ կատարուելիք տեղին հետ. 2. պսակ ղեկելու ձեռնհաս հանրային պաշտօնեային որոշումին հետ. 3. պսակի հանդիսաւորութիւններուն եւ ա-

նոր օրինական եղանակին հետ. 4. ամուսնական գաղտնիքին խմբագրումին հետ:

44.—ՈՒՐ ՊԵՏԲ Է ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՊԸՍԱԿԸ.—Խնդիրը բուռն վէճի տակ է. Ամենայն աւելի տարածուած կարծիքին համեմատ, պսակը կրնայ կատարուիլ երկու կողմերէն մէկուն, իրական բնակավայրին կամ ամուսնական բնակավայրին մէջ: Ամուսնական բնակավայրը ձեռք կը բերուի վեց ամիս բնակութիւնով (յօդ. 70):

45.—ՈՒՐ ՊԵՏԲ Է ՊՍԱԿ ԴՆԷ.—Երկու ամուսններէն մէկուն իրական կամ ամուսնական բնակավայրին քաղաքային պաշտօնեան (յօդ. 165): Կանոն է որ, պսակը տեղի ունենայ հանրային պաշտօնատունին մէջ (Յօդ. 75, հատ. Ա.) եւ հրապարակային կերպով, այսինքն դռնները բաց, որպէս զի հասարակութիւնը կարենայ ընդունելիլ ու ներկայ ըլլալ արարողութեան:

Բայց, անմիջական հարկի տակ, ինչպէս օրինակի համար մահամերձներու ամուսնութեան մէջ, քաղաքային պաշտօնեան կրնայ, —միշտ անկախ ըլլալով իր կամքին մէջ,—պսակ դնելու համար երթալ մէկուր տունը: Այդ պարագային մէջ պէտք է իրեն հետ տանի, իր տոմարը, հոն անմիջապէս խմբագրելու համար պրտակի դաշինքը, ինչպէս կը պահանջէ յօդ 75ը:

Օրուան ընտրութիւնը երկու կողմերուն է թողուած (յօդ 75, հատ. Ա.): Բայց մէկ քանի մեծ քաղաքներու մէջ, քաղաքային պաշտօնեաները պսակ կը գրեն, շաբաթուան որոշ մէկ քանի օրերուն մէջ միայն: Ամէն պարագայի մէջ, ոչ ոք կրնայ բռնադատել քաղաքային պաշտօնեան որ պսակ դնէ, օրինական տօն օր մը: Ժամը որոշելը քաղաքային պաշտօնեային կիկնայ:

Բնաւ արգելք չիկայ գիշեր ատեն պրտակ կատարելուն, հակառակ անոր որ ցորեկը պսակ կատարելը աւելի համաձայն է օրէնքին փափաքին, ինչու որ աւելի լայնօրէն կը նպաստէ ամուսնութեան հրապարակայնութեան:

46.—ԻՆՉՊԵՏ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՊՍԱԿԸ.—Յօդ. 75ը կը տրամադրէ. «Հրապարակումի պայմանաւաններէն ետքը, երկու կողմերուն որոշած օրը, քաղաքային պաշտօնեային, հանրային պաշտօնատան մէջ, ի ներկայութեան չորս վկայի, որոնք կրնան ազգական ըլլալ կամ ոչ, պէտք է կարգայ երկու ամուսններուն վերոյիշեալ բողոքերը որոնք վերաբերութիւն ունին իրենց վիճակին եւ ամուսնական ձեւակերպութիւններուն հետ, եւ ՍՄՈՒՄՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐԲԻՆ, ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽԸ, ամուսններու փոխադարձ իրաւունքներուն ու պարտաւորութիւններուն վրայ: Երկու կողմին ալ գատ գատ եւ իրարու ետեւէ, յայտարարութիւնը պէտք է ընդունի, որով հաստատեն թէ կուզեն զիրար

աւանել իբր երկի կնիկ. յանուն օրէնքին, պէտք է հռչակել ամուսնութիւնով միացած ըլլալին եւ անմիջապէս զիրի պէտք է առնել արարողութեան պարագաները: Այդ գիրը կը կոչուի ամուսնական վկայագիր:

[Ըստ կանոնի, երկու կողմին յայտարարութիւնը թէ կուզեն զիրար աւանել իբր երկի ու կնիկ, բերանացի կը կատարուի, հաստատական պատասխանի ձեւին տակ, երբ քաղաքային պաշտօնեան հարցում կուղղէ իրենց՝ այդ մասին: Բայց ոչինչ կարգիլէ, իր հաւանութիւնը տարբեր ձեւով մը արտայայտելու: Օրինակի համար խուլ-համը կրնայ իր կամը յայտնել գրուոր կերպով կամ նշանացի: Բացարձակապէս աս առանկ ընդունուած է:

Երկու ամուսնները պէտք է անձամբ ներկայանան քաղաքային պաշտօնեային առջեւ: Մեր օրէնքը այս մասին կը տարբերի հռոմէական օրէնքէն եւ քրդական հին օրէնքէն ալ եւ չընդունիր որ մարդ կարենայ վաւերական ամուսնութիւն կատարել, ներկայացուցիչի միջոցով, Յօդ. 75ը ակնյայտ կերպով կենթադրէ որ երկու ամուսնացուները, անձնապէս ներկայ են քաղաքային պաշտօնեային առջեւ: Ապա թէ ոչ, ինչ պիտի նշանակէր, այդ յօդուածով պատուիրուած ընթերցումը Ամուսնութեան գիրքին վեցերորդ գլուխէն, ներկայացուցիչի մը առջեւ: Եւ յետոյ, ամուսնութեան հանդիսաւորութիւններուն, որոնց մէջն է նաեւ ամուսններուն անձնապէս ներկայանալու պարագան, զխաւոր նպատակն է երաշխաւորել յաշնադրող կողմերուն կամքի ազատութիւնը: Ինչ յետոյ երաշխաւորութիւնը կը ցնդի երբ ամուսնին ընդմէջէն ներկայացուցիչով գործ կը տեսնայ: Թերեւս ընտանեան տակ է որ ըրած է իր ներկայացուցիչի ընտրութիւնը, եւ ո՞վ կրնայ գիտնալ թէ բռնութիւնը չեն շարունակեր, իր ներկայացուցիչին վրայէն ժամանակին այդ իրաւունքը ետ առնելէ զինքը արգիլելու համար:

Ասով հանդերձ, երբ ներկայացուցիչի միջոցով պրտակը կատարուած ըլնցած է, չենք կրնար առաջ երթալ ըսելու չափ թէ ջնջուելու է ան, ինչու որ ամուսնութեան տեսակետով ջնջում այն ատեն միայն կրնա ըլլալ երբ որ բացարձակ եւ մէկին տրամադրութիւն մը կայ:

47.—ԻՆՉ ՈՐ ՊԵՏԲ Է ԳՐՈՒԻ ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՎԿԱՅԱԳԻՐԻՆ ՄԷՋ.—«Ամուսնական վկայագիրին մէջ պէտք է յիշատակել.—1. Ամուսններուն անունը, մականունը, արհեստը, տարիքը, ծննդավայրը եւ բնակավայրը.—2. Չափաքան ըլլալին կամ ոչ.—3. Իրենց հօրն ու մօրը անունը, մականունը, արհեստը եւ բնակավայրը.—4. Հայրերուն ու մայրերուն, մեծ-մայրերուն ու մեծ-մայրերուն հաւանութիւնը եւ ընտանիքին՝ այն պարագային մէջ ուր պէտք է.—5. Յարգական գիրքը, եթէ երբեք տեղի ունեցած են.—6. Չանգաւան բնակավայրներու մէջ եղած հրապարակումները.—7. Եթէ խոջընդոտ կայ, անոնց վերցուած ըլլալը, եթէ չիկայ չըլլալը պէտք է յիշել.—8. Երկու կողմին յայտարարութիւնը թէ զիրար կառնեն իբր երկի կնիկ եւ իրենց միութեան հռչակումը, քաղաքային պաշտօնեային կողմէ.—9. Վկաներուն անունը, մականունը, տարիքը, արհեստը, բնակավայրը եւ յայտարարութիւնը թէ ազգական են կամ խնամի երկու ամուսնացուներուն, որ կողմին եւ ի՞նչ աստիճան...» (յօդ. 76)

1897 օգոստոս 17ի օրէնքը հաստատած

մը աւելցուցած է յօդ. 76ի վրայ, որ սապէս խմբագրուած է.—«Պսակի արարողութիւնը պէտք է յիշատակուի, երկու ամուսններուն ծննդական վկայագիրին լուսանկարին վրայ: Այս նորութեան նըպատակն է, ամուսնութեան աւելի մեծ հրապարակայնութիւն մը տալ. առաջը առնելու համար մանաւանդ, կրկնամուսնութեան, որ աւելի յաճախող է դառնալով: Վրայ է. Առաջ քաղաքային պաշտօնեան որ եւ է միջոց չունէր ապահով ըլլալու համար որ ապագայ կողակիցներէն մէկը, կապուած չէ արդէն, չի լուծուած ուրիշ միութեան մը կապով: Այսօր, այդ միութեան գոյութիւնը երեւան պիտի ելլայ, երբոր քաղաքային պաշտօնեան տեսնայ ապագայ ամուսնին ծննդական վկայագիրը: Եւ որպէս զի խարդախութիւն չի սղմի մէջը եւ ամուսնութեան հանդէպ առնուած ծննդեան վկայագիր մը ցոյց չի տրուի, յօդ. 70ը կը պահանջէ որ ծննդեան վկայագիրը նոր թուական մը կրէ: Այս նորութիւնը քաղաքային տեսակետով ալ շատ մը խարդախութիւններու առաջը կ'առնէ:

Ֆրանսացիներու ամուսնութիւնը օտար երկրի մէջ:

48.—Առաջ Ֆրանսացի մը օտար երկրի մէջ կարգուելու համար պարտաւոր էր կառավարութեան պետին արտօնութիւնը առնել եւ վեց ամիս բնակած ըլլալ այդ երկրին մէջ: Հիմա այդ պայմաններուն հարկ չէ մնացած եւ Ֆրանսացի մը կրնայ օտար երկրի մէջ կարգուիլ Ֆրանսուհիի մը կամ օտարուհիի մը հետ, ուղած ատեն եւ ուղած կերպով: Միակ թէ

Թ. 170 յօդուածը կը տրամադրէ. «Օտար երկրի մէջ, երկու Ֆրանսացիներու կամ Ֆրանսացիի ու օտարի մը միջեւ կնքուած ամուսնութիւնը վաւերական կը սեպուի, եթէ երկրին սովորական եղանակներով տեղի ունեցած է ան եւ կը բաւէ որ, յօդ. 63ով պատուիրուած հրապարակումները եղած ըլլան նախապէս եւ Ֆրանսացիին՝ նախորդ գլուխին պարտականութիւնը տրամադրութիւններուն հակառակող վիճակի մը մէջ չի գտնուի:»

Ասկէց կը հետեւի որ, Ֆրանսացիի չը օտար երկրի մէջ ամուսնութիւն կնքելու իրաւունքը կախաւ է կարողութեան, ձեւի ու հրապարակումի պայմաններէն:

49.—Կարողութեան պայմաններ.—Ան Ֆրանսացին որ կուզէ ամուսնանալ օտար երկրի մը մէջ, պէտք է որ գոհացուցած ըլլայ կարողութեան մասին Ֆրանսական օրէնքին պայմանները: Ասիկա կ'արկուծութիւնն է այն սկզբունքին թէ, Ֆրանսական անձնական կանոնագրութիւնը կը տարածուի նաեւ օտարաբնակ Ֆրանսացիներու վրայ: Այսպէս, Ֆրանսացին որ մեր օրէնքին պարտադրած տարիքը չունի դեռ, չի կրնար կարգուիլ օտար եր-

կիրի մէջ, եթէ նոյն իսկ այդ երկիրին օրէնքին պահանջած տարիքին հասած ըլլայ: Նմանապէս, անգամ մը ամուսնացած Ֆրանսացի մը, առաջին պսակը չի լուծուած չի կրնար նորէն ամուսնանալ, եթէ նոյն իսկ այդ երկիրին օրէնքը թոյլատու ըլլայ ատոր:

Գալով այն անձին, որուն հետ Ֆրանսացին կառավարէ ամուսնանալ, անոր տարիքը ու կարողութիւնը կախեալ է իր երկիրին օրէնքէն, հետեւաբար օտար օրէնքէ մը, քանի որ այդ անձը օտար մըն է:

50.— Ձեռի պայմաններ:— Օտար երկրի մէջ Ֆրանսացիի մը ամուսնութիւնը կրնայ միշտ կատարուիլ երկիրին մէջ սովորական եղած եղանակով: Յօդ. 48ի համեմատ, կարելի է սակայն հիւպատոսին կամ դիւանագիտական գործակալի մը միջոցով ամուսնութիւն կնքել, եթէ երկու կողմերն ալ Ֆրանսացի են:

51.— Հրապարակումի պայմաններ:— Ամուսնութեան գաղտնի ըլլալը արգիւելու եւ եթէ խոչընդոտ կայ՝ իմացուելու համար, անոր հրապարակումը որոշուած է օրէնքով: Ատիկա այնչափ աւելի պէտք է որչափ հեռու անձանցով տեղի մը մէջ կնքուի ամուսնութիւնը: Ակնյայտ է ուրեմն որ, օտար երկրի մէջ, նոյն իսկ օտար օրէնքին տրամադրութիւններուն համեմատ կարգուող Ֆրանսացին պարտաւոր է գործադրել Ֆրանսական օրէնքին հրապարակումի պայմանները, եթէ երբէք այս վերջինները տարբեր են օտար օրէնքին այդ մասին ունեցած պայմաններէն:

Այդ պայմաններուն չանսացող Ֆրանսացիի մը ամուսնութեան վաւերական ըլլալուն կամ չըլլալուն մասին բոլոր վէճ կայ տակաւին, ինչ որ մեզի չի չափահարգուելուն համար դանց կրնենք:

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԵՒՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատերազմի դաշտին վրայէն հասած նորագոյն լուրերը թէպէտ ցոյց կուտան թէ աւելի սպասողական ընթացք մը բռնած են թշնամի բանակները, քան յարձակողական, այլ սակայն ապագայի հաւանականութիւնները եւ պատերազմական գործողութեանց յառաջ բերելիք արդիւնքը ամէն ժամանակէ աւելի սաստկութեամբ սկսած են մղձաւանջի մը պէս չարչարել միլիոնաւոր հետաքրքիրներու միտքը:— Ինչ պիտի ըլլայ պատերազմին արդիւնքը, անա կենսական հարցը, որուն

պատասխանը կարելի չէ գտնել տակաւին, պատերազմի դաշտէն հասած հակասական լուրերուն մէջ: Առ այժմ պէտք է գոհանալ յետագայ լրացուցիչ տեղեկութիւններով, սպասելով որ վճռական ճակատամարտի մը լուրը իրաւունք տայ մէկ կամ միւս կողմին յաղթութեան կուսակիցներուն:

★ Ռուսական ազգիւրէ հասած նոր մանրամասնութիւններէ կը հասկցուի թէ մարտ 10ին Բորթ Արթիւրի դէմ եղած ուժակոծութենէն՝ ամէնէն աւելի վնասուել է նոր քաղաքը՝ Ճարոնական ուժաբերէն մէկը փաստաբան Սետորսքի տան վրայ ինկեր է: Գնդ. Ֆրանքի կինը որ փաստաբանին տունը կը գտնուէր, փրատակներուն տակ ծածկուել է, իր աղւկան գլուխը տեղէն ելեր է: Իսկ փաստաբանը երկար ժամանակ կիսամեռ վիճակի մէջ մնացեր եւ յետոյ սթափեր է: Վալերիյ անուն աղջիկ մը խոշոր վէրք մը ստացեր է լանջքին ալ կողմէն եւ մեռեր է հիւանդանոցին մէջ, անգլի տանջանքներէ վերջը: Չինացի մը սպանուել է: Բնիկ գործաւոր մը եւ քանի մը Չինացիներ վիրաւորուել են: Կայարանին մէջ երկու վակոններ վնասուել են: Բորթ Արթիւրի հրամանատար Ջոր. Շթաւէլ եւ իր սպանները, որոնք մարտկոցի մը քով կը գտնուէին, ուժաբի կտորներու տեղատարափէ մը բռնուել են, բայց չեն վնասուել: Տեղակալ մը թեթեւ վէրք ստացեր եւ երբ զինուոր վիրաւորուել են, Բերդերէն տեսնուել է թէ ճարոնական զրահաւոր մը ուժաբէ մը զարնուելով, կամաց կամաց կը հեռանար: Ծովակալ Ալէքսէյեւի յաւելուածական տեղեկագիրներուն նայելով, ռուսական մարտկոցները իրենց կրակով քանի մը անգամ նահանջելու ստիպեր են Ճարոնցիները:

★ Ռուսական կառավարութիւնը որոշեց ռազմագիտական երկաթուղի մը չինել, Մանչուրիոյ երկաթուղիին Լիաօ Եանկի կայարանին եւ Եալուի գետին միջեւ: Շինութիւնը պիտի յանձնուի ճարտարագէտ Միխայիլովսքիի: Կը յուսացուի որ մարտ 10/23ին 200 հազար զինուոր համախմբուած ըլլան պատերազմի դաշտը, եւ Ռուսերը կարենան յարձակողականի սկսիլ Ջոր. Բուրոբաթքինի հրամանատարութեամբ:

ՋՕՐ. ԲՈՒՐՈԲԱԹՔԻՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ.— Ֆրանսական թերթի մը խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցեր է Ջոր. Բուրոբաթքինի թիկնապահին հետ, որ ըսեր է թէ ռուսական բանակին ընդհ. հրամանատարը իր բանակեղը առժամաբար Լիաօ Եանկի մէջ պիտի հաստատէ, Մուքտէնի եւ Նիւ-Չուանկի միջեւ: Ջոր. Բուրոբաթքին կը խոստանայ ամէն դիւրութիւն տալ լրագրի թղթակիցներուն, որ պէս զի հետեւին զինուորական գործողութեանց: Ջորաւարը կը յայտարարէ թէ

ամբողջ նաւատորմին պէտք պիտի ունենայ օգոստոսին, յուլիսի վերջը Ճարոնցիներուն դործը լմնցնելէ ետք: Կ'ըսէ թէ չուզեր մէկ զինուոր իսկ զոհել անօգուտ տեղը, եւ թէ միայն ստուար խումբերով պիտի գործէ: «Ճարոնցիներուն դաս մը տալու համար իրենց կղզիին մէջ պոռոյտ մը պիտի ընենք, Բորէայի եւ Մանչուրիոյ միջեւ զիրենք բնաջինջ ընելէ վերջը: Եթէ ես ձայն ունիմ, իմ մասիս միայն թողիոյի մէջ պիտի ստորագրեմ հաշտութեան զաշնագիրը եւ ոչ ուրիշ տեղ»:

ԹՈՒՔԻՐ, 14 մարտ.— Ծովակալ Թօկօ Բորթ Արթիւրի մարտ 10ի նաւամարտին առթիւ զրկած տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ նաեւ թէ ռուսական «Սթէրէկուչի» ընկերված թորփիլահալածին չորս մեքենավարները ազատուեցան Ճարոնցիներուն կողմէ: Ո՛չ մէկը ողջ մնացած է թորփիլահալածին մէջ, Կենթադրուի թէ բոլոր նաւագնոր ծովը նետուել են:

ԲԵՂԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Ջոր. Չլինսքիի կողմէ հասած հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Մեր (ռուսական) չրոն պահակները մարտ 8ին չորս թշնամի զօրակայաններ գտան թինչակօն գետին եզերքը, Բաքէնի մօտ: Ճարոնցի հեծելազօրքերու պահակախումբ մը մեր պահակներուն կողմէ լարուած ծուղակ մը ինկաւ: Ճարոնցիները ցիր ու ցան եղան եւ իրենցմէ մէկ հոգի սպանուեցաւ: Վիժուի Բորէայի զինուորներուն պետը հաւանեցաւ յանձնել իր զէնքերը եւ արձակել զինուորները, միայն 20 հոգի զինուած պահելով: Մանչուրիոյ ժողովուրդը շատ հանդարտ է: Ինծի հասած լուրերու նայելով, ճարոնական զօրք ցամաք հանուած չէ Կէնսանի հիւսիսակողմը»:

— Պաշտօնապէս կը հերքուի այն զբոյցը թէ Ռուսերը պարպած են Բորթ Արթիւրը եւ թէ Ճարոնցի զօրքերը գրաւած են զայն:

— Կը հաստատուի թէ Սէրկէյ Միխայիլովիչ Մեծ-Դուքը Մանչուրիա պիտի երթայ մարտի վերջերը:

ԼՈՆՏՈՆ, 15 մարտ.— Հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ ճարոնական զինուորներ գրաւած են Տալին:

ԲԱՐԻՉ.— Բորթ-Արթիւրի եւ թորփիլահալերու վերջին յարձակման միջոցին 90 ռուսեր սպաննուեցան եւ 49 հոգի գերի բռնուեցան:

— Ռուսական տեղեկագրին նայելով, ճարոնական հինգ մարտանաւեր վնասուած են Բորթ-Արթիւրի մէջ կատարուած վերջին գործողութեան միջոցին:

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔ ՄԸ.— «Թան»ի Բեդերսպուրկի թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին թէ՝ Ճարոնցիները փետր. 9ի գիշերային յարձակումէն առաջ փորձեցին վարպետութեամբ գոցել Բորթ Արթիւրի մուտքը, հոն ընկղմելով երկաթ բեռցած հսկայ առեւտրական շոգենաւ մը: Այս

չողենաւը անցքին մէջ մտաւ, երկայնքին կեցաւ, եւ վտանգի նշան տուաւ, ըսելով թէ ծակ մը բացուած է ջուրէն վար եւ ծրհանները չեն գործեր: Ռուսերը որ բանէ մը չէին կասկածեր, անմիջապէս օգնութեան փութացին, եւ քաշելով նաւահանգիստ տարին, ուր ընկղմեցաւ, հակառակ եղած ջանքերուն: Աւելի ետքն էր որ Ռուսերը նշմարեցին թէ ճաբոնցիները զեղծանած էին իրենց ցուցուած վստահութեամբը: Ետքը ճաբոնցիները բացայայտօրէն կրկնեցին Բորթ Արթիւրի մուտքը փակելու փորձը՝ չորս հրահր նաւեր ընկղմել աշխատելով:

★ Հոռմէն կը ծանուցանեն թէ կառավարութիւնը հրահանգ տուած է որ մամուլը անհիմն եւ չափազանցեալ լուրեր հրատարակելէ զգուշանայ, որպէս զի Ռուսիա, եւ անոր դաշնակիցը՝ Ֆրանսա չվշտանան, որովհետեւ ատիկա կրնայ վնասել իտալիոյ շահերուն, քանի որ սա միջոցին բանակցութիւններ կը կատարուին իտալիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Ասկէ զատ կառավարութիւնը կը յուսայ Ձարին սոցեւոթիւնը ընդունիլ պատերազմէն վերջը:

ԹՌՔԻՍ, 15 մարտ. — Ռիւթերի համաձայն, պաշտօնապէս կը հերքուի ծովակալ Ալէքսէյեւի տեղեկագրին այն խօսքը թէ Բորթ Արթիւրի չորրորդ յարձակման միջոցին ճաբոնական թորփիլան հալած մը խորտակուեր եւ ճաբոնական յաճախորդ մը ծանրապէս վնասուեր է: Կը հաւատարկ թէ վնասուած թորփիլան հալածները պիտի նորոգուին այս շաբթու, եւ թէ հարկ չկայ մինչեւ նորոգութեան աւազան մը տանիլ զանոնք:

ԼՈՆՏՈՆ. — Սթանտարտ Ձիֆուէն կ'իմանայ թէ Բորթ Արթիւրէն հասած լուրի մը նախելով, 20 Ձինացիներ ձերբակալուեր են հոն, երբ նշաններ կը փոխանակէին ճաբոնական տորմիլին հետ:

ԲԵՂԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ֆրանսական եւ դերմանական կնքման ինչի ընկերութիւնները առաջարկեցին Մարմիններ զըրկել պատերազմի դաշտը, վերադարձնել օգնութիւն հասցնելու համար: Ձարը չը նորհակալութեամբ մերժեց:

ԲՈՐԹ-ՍՍԻՏ. — Ռիւթեր կը ծանուցանէ թէ ռուսական «Տիմիթրի Տոնսքոյ» յաճախորակը օդին մէջ թնդանօթ արձակելով կեցուցեր է իտալական «Մարքօ-բօլօ» յաճախորակը, կարծելով թէ առեւտրական նաւ մըն է, բայց վերջէն ներում խնդրեր է: Ռուսական յաճախորակը յետոյ կեցուցեր է նաեւ Նորվեգիական նաւ մը, բայց քիչ վերջը թող տուեր է որ ճամբան շարունակէ:

ԲԵՂԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ելմտական նախկին նախարար Պ. Վիթէ, ամերիկեան թերթի մը թղթակցին հետ տեսնուած ատեն յայտարարեց թէ պատերազմը պիտի տեւէ

մինչեւ այն ատեն որ Ռուսիա վերջնական յաջողութիւն մը ձեռք բերէ: Ռուսիա՝ որ եւ է միջնորդութիւն չպիտի ընդունի, մինչեւ որ վերջնական յաջողութիւնը չշահի:

ԲԱՐԻՉ. — Թուրքիոյն կը հեռագրեն թէ ճաբոնի կառավարութիւնը ետ առած է պատերազմի գործողութեանց հետեւելու համար լրագրողներու տուած արտօնութիւնը:

ՀՈՌՄ. — Չիլիի դեսպանատունէն կը հերքուի լրագրողներէ ոմանց այն տեղեկութիւնը թէ Չիլիի կառավարութիւնը մարտանաւեր ծախած է ճաբոնի:

ԲԱՐԻՉ. — Բորթ Արթիւրէն կը հեռագրեն թէ ճաբոնական 2 զրահաւորներ, 2 յաճախորակներ եւ 2 թորփիլանաւեր ուժակոծեր են Սանչանթաօն (Տալիի ծոցին մէջ):

ՎԻԵՆՆԱ. — Չորս Քուրօքաթքին հրամայեց մինչեւ վերջը պաշտպանել Բորթ Արթիւրը, փոխանակ զայն պարպելու:

ԲԱՐԻՉ. Մարտ 17. — Բարիզի ռուս դեսպան Նեյտով տեսակցութեան մը միջոցին ըսաւ թէ պատերազմը շատ երկար պիտի տեւէ, եւ թէ՛ ըստ պաշտօնական տեղեկութեանց, 200էն 250 հազար ռուս զօրք կը գտնուին այժմ Մանչուրիոյ մէջ: Ռուսիա քանի մը ամիսէն տակաւին պիտի զրկէ 200,000 զօրք ալ, եւ այսքան զօրքը բաւական կը համարուի ամէն պատահականութեանց դէմ դնելու համար: Դեսպանը յարեց թէ ինք կը կարծէ որ 4 կամ 5 ամիսէն առաջ վճռական բան մը տեղի պիտի չունենայ: Նեյտով փայլուն յաղթութիւն մը կը գուշակէ ռուս զօրաց:

ՃԵՆՈՎԱ, 16. — Բեղերսպուրկի ճարտական դեսպան Քուրինօ տեսակցութեան մը միջոցին խոստովանեցաւ թէ ճաբոնի ժողովուրդին պատերազմի բաղձանքը թշնամութեանց սկսելուն զխաւոր պատճառներէն մին եղաւ: Խօսելով Չորս Քուրօքաթքինի վերագրուած այն յայտարարութեանց վրայ թէ հաշտութեան դաշնագիրը Թուրքիոյ մէջ ստորագրել կ'ուզէ, Քուրինօ ըսաւ թէ անկարելի է որ Չորս Քուրօքաթքին, որ յոյժ նշանաւոր եւ արժանեաց տէր պետական մարդ մըն է այդպիսի յայտարարութիւններ ըրած ըլլայ: Հաստատեց թէ ամբողջ միջոցին, տաքութեան եւ հիւանդութեանց պատճառաւ, պատերազմը շատ աւելի աղետալի պիտի ըլլայ: Քուրինօ ճաբոն ուղեւորեցաւ:

ԹՕՔԻՍ, 14. — 1904ի սկիզբէն մինչեւ վերջը, պատերազմի ծախքերը կը գնահատուին 536 միլիոն եէն: Ցարդ 50 միլիոն եէն ծախսուած է:

ԲԵՂԵՐՍՊՈՒՐԿ, 17 Մարտ. — Ռուսական կառավարութիւնը որոշեց պատերազմիկ ազգ մը ճանչնալ Քորէան:

ԲԱՐԻՉ. — Բորթ Արթիւրէն կը հեռա-

գրեն թէ ճաբոնական նաւարաժիւր նաւահանգստին բացերը նշմարուեր է:

ԲԵՂԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ռուս ընդհ. սպայապետը կը ծանուցանէ թէ պատերազմի սկիզբէն մինչեւ հիմա ճաբոնցիները չորս յաճախորակ եւ հինգ թորփիլանաւ կորսնցուցած են եւ թէ զրահաւոր մըն ալ ծանրապէս վնասուած է:

ԲԱՐԻՉ. — Սէուլէն կը հեռագրեն թէ ճաբոնցիները Ձէմուլթօի մէջ հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւն կատարեր են ռուսական «Վարիակ» ընկղմած մարտանաւին երկու ռուս նաւազներուն համար:

★ Լ. Նտոնեան թերթի մը պատերազմական թղթակցը Բորթ Արթիւրի ուժակոծութեան մասին հետեւեալը հեռագրած է. — Կէս դիշերին ելեկտրական լուսարձակներ նշմարեցինք, որոնք անյայտ եղան հինգին քառորդ մնացած, եւ արեւածագին երեւցան Լիաօ Թունկի թերակղզիին լեռնային ծովեզերքը: Մուխի ահագին ամպ մը կը մթաղէր հորիզոնը, եւ աւելի մօտենալով տեսանք ծուխի երեք անջատ սիւներ, որոնք կը բարձրանային Բորթ Արթիւրի վայէն: Երբ տասը մղոն հեռու կը գտնուէինք, հասկըցանք թէ այդ ծուխերը նորաչէն քաղաքին մէջէն կամ մօտէն կ'ելլէին: Յետոյ կամաց կամաց յառաջանալով, ամէնէն մօտ բերդէն երկու մղոն հեռու հասանք եւ կեցանք: Հոսկէ կրնայինք կատարեալ յստակութեամբ տեսնել առարկաները: Առաջին բերդը, որ կարճ եւ հաստ է, անվնաս կ'երեւար, եւ թնդանօթները իրենց տեղն էին. բայց երկրորդը, որ Հաղաբուրի բերդը կը կոչուի եւ կը գտնուի իւրան գագաթը, արեւմտեան կողմը եւ Բորթ Արթիւրի բերանէն գրեթէ երեք քառորդ մղոն հեռու, ստակալի կրակէ մը վնասուած կ'երեւար: Ամբողջութիւնները մասամբ ջախջախուած կ'երեւային, հողային ամբողջութիւններ խորտակուած էին եւ թնդանօթներ չէին տեսնուեր: Ապահովաբար շատ մը ռումբեր ինկած էին «Վագրի Պոչ»ին բերդերու ամբողջ շարքին երկայնքը (Վագրի Պոչը թերակղզի մըն է որ արեւմտեան բերդը կը պաշտպանէ ծովէն): Շատ քիչ բան կարելի էր տեսնել Ոսկեղէն Լեռան ամբողջութիւններէն, կուտակուող ծուխին պատճառաւ: Նաւահանգիստի մուտքին արեւելեան կողմը ուրիշ ընկղմած նաւու մը կայմերը կը տեսնուէին Բեքվիլգանի եւ տեւէն: Հինն Բորթ Արթիւրի տուները, որչափ որ կարելի եղաւ տեսնել ծուխին մէջէն, անվնաս կ'երեւէին, բայց ոչ մէկ տեղ կենդանութեան նշան մը կամ նոյն իսկ դրօշի մը տատանումը կը տեսնուէր: Քաղաքին արեւելեան կողմը կը գտնուին վերջերս շինուած զօրանոցները, բայց չկրցայ նոյն իսկ մէկ զինուոր նշմարել: Կրտսն թէ Բորթ Արթիւրի բնակիչները բաց ի զինուորներէն՝ ամէնքն ալ փախած են: Ռուսական 7 մարտանաւեր անգործած եւ կը մնան: Բնիկները շատ կը նեղուին ու տեստէ:

Արտօնատէր Ա. ՍԱԳԱՆԱՆ

Տպագրութիւն Սագաեան